

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Tjackhoror var vi allihopa

En kvalitativ studie om uppfattningar kring kön och sexualitet, av kvinnor och män som levt i ett aktivt narkotikamissbruk

SQ1562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp

Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits

Kandidatnivå

HT 2013

Författare: Julia Hagenlöf & Nina Hakkarainen

Handledare: Viveka Enander

Abstract

Titel: Tjackhoror var vi allihopa – En kvalitativ studie om uppfattningar kring kön och sexualitet, av kvinnor och män som levt i ett aktivt narkotikamissbruk.

Författare: Julia Hagenlöf och Nina Hakkarainen

Nyckelord: Missbruk, manligt, kvinnligt, sexualitet och socialkonstruktivism

Syftet med studien var att undersöka hur kvinnor och män som levt i ett drogmissbruk beskriver sina föreställningar kring manligt, kvinnligt och sexualitet i ett aktivt missbruk. Utöver de föreställningar dessa personer hade under missbruket ville vi även undersöka om dessa uppfattningar har kommit att förändras då de lämnat missbruket. För att finna svar på detta utförde vi tio kvalitativa semistrukturerade intervjuer varav fem män och fem kvinnor, där samtliga levt mer än 15 år i ett aktivt narkotikamissbruk. Då syftet var att se till könsuppfattningar i ett aktivt missbruk och vidare i ett drogfritt liv, var det gemensamt för samtliga informanter att de varit drogfria i mer än ett år samt att de arbetat med sig själva och sin missbruksproblematik.

För att kunna förstå och analysera vår empiri valde vi att använda oss av olika teoretiska perspektiv, så som *socialkonstruktivism*, *genusteori* samt *stämplingsteori*. Studien visade att uppfattningarna kring manligt och kvinnligt konstruerades i den rådande kontext informanterna befann sig i. Det visade på skillnader mellan könsuppfattningarna i missbruket och det drogfria livet. Missbruksvärlden beskrevs som manligt dominerande för både män och kvinnor. Kvinnorna framställdes utifrån sexiga attribut men samtidigt som de anammade ett manligt beteende. Männerna dominerade med en tuff och stark attityd och var tydligt överordnade kvinnorna. Samtliga informanter skildrade att de befunnit sig i en verklighet där det fanns föreställningar och förväntningar som de levde upp till, men att de idag har gått in i en ny kontext med nya förväntningar som de anpassar sig efter. Studien visade vidare på att informanterna i viss mån upplevde det problematiskt att övergå till en ny kontext, där drogen inte längre var närvarande.

Innehållsförteckning

FÖRORD	5
1. INLEDNING	6
1.1 PROBLEMFÖRMULERING	7
1.2 SYFTE	7
1.3 FRÅGESTÄLLNINGAR	7
1.4 DISPOSITION	7
2. TIDIGARE FORSKNING OM KÖN, SEXUALITET OCH MISSBRUK	8
2.1 NATIONELL FORSKNING	8
2.1.1 KVINNOR, RELATIONER OCH MISSBRUK	8
2.1.2 KONSTRUKTION AV MÄN OCH KVINNOR	9
2.1.3 MISSBRUK, HAR KÖNET BETYDELSE?	9
2.1.4 KVINNORNA PÅ MÄNNENS ARENA	11
2.2 INTERNATIONELL FORSKNING	11
2.2.1 MISSBRUK OCH PROSTITUTION	11
2.2.2 RELATIONER OCH MISSBRUK	12
2.3 SAMMANFATTANDE KOMMENTARER	12
3. TEORIER	14
3.1 SOCIALKONSTRUKTIVISM	14
3.2 GENUSTEORI	15
3.2.1 DET KÖNSBUNDNA KONTRAKTET	15
3.2.2 MAKTSTRUKTURER	16
3.2.3 SPRÅKETS BETYDELSE	17
3.2.4 KONSTRUKTIONER AV KÖN, NORMATIVITET OCH SEXUALITET	17
3.2.5 MANLIG DOMINANS	17
3.2.6 NORMATIV SKAM	18
3.2.7 SEXUELLA SKRIPT	19
3.3 STÄMPLINGSTEORI	19
3.4 SAMMANFATTANDE KOMMENTARER	21
4. METOD	22
4.1 VAL AV METOD	22
4.2 FÖRFÖRSTÅELSE	22

4.3 LITTERATURSÖKNING	23
4.4 ARBETSFÖRDELNING	23
4.5 GENOMFÖRANDE	23
4.6 URVAL OCH TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	24
4.7 DATAINSAMLING	25
4.8 RELIABILITET OCH VALIDITET	27
4.9 GENERALISERBARHET	27
4.10 ETISKA ASPEKTER OCH ÖVERVÄGANDEN	28
4.11 ANALYSMETOD	29
4.12 BEGREPPSDEFINITIONER OCH AVGRÄNSNINGAR	30
4.12.1 AKTIVT NARKOTIKAMISSBRUK	30
4.12.2 KÖN/GENUS	30
4.12.3 SEXUALITET	30
4.12.4 INTERSEKTIONALITET	30
4.12.5 RELATIONER	30
4.13 REFLEKTIONER KRING VAL AV METOD	31
<u>5. RESULTAT OCH ANALYS</u>	<u>32</u>
5.1 DEN MASKULINA SKÖLDEN	32
5.2 DROGENS INVERKAN PÅ SEXLIVET	36
5.3 ”IT GOES BOTH WAYS”	39
5.4 VILJAN ATT VARA I DET ”NORMALA”	42
5.5 IDAG ÄR JAG OSKULD	46
5.6 SAMMANFATTANDE KOMMENTARER	49
<u>6. SLUTDISKUSSION</u>	<u>51</u>
<u>7. FÖRSLAG TILL VIDARE FORSKNING</u>	<u>53</u>
<u>8. REFERENSLISTA</u>	<u>54</u>
<u>9. BILAGA 1 – INFORMATIONSBREV</u>	<u>57</u>
<u>10. BILAGA 2 – INTERVJUGUIDE</u>	<u>58</u>

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till de kvinnor och män som deltagit i vår studie och tagit sig tid för intervjuer. Utan deras ärlighet och tillgivenhet med deras livsberättelser, hade denna undersökning inte varit möjlig att genomföra. Vi vill även tacka vår handledare Viveka Enander, som varit till stor hjälp i utformningen av uppsatsen. När vi ibland tappat fokus och tvivlat på vår förmåga som författare, har hon hjälpt oss hitta den röda tråden och finna tron på oss som uppsatsskrivare. Slutligen vill vi även tacka varandra för att vi tagit oss igenom den här intensiva perioden tillsammans, trots motgångar anser vi oss ha nått framgång hos oss själva genom denna uppsats.

1. Inledning

Den är lite rolig, ja...den är rolig, är den. Vad jag trodde var kvinnligt var om man var raffig. Det skulle jag vilja säga absolut, så långt i ytterligheterna. Höga klackar och raffigt om man kunde gå lite sextigt. Manligt trodde jag inte det var på den tiden, om man kunde fälla tårar eller visa känslor utan det var om man var bestämd på något sätt... mullrig, jag har jättekonstig bild.

Kerstin, 48 år.

Den här uppsatsen handlar om människor som lämnat ett liv präglad av drogmissbruk, med fokus på hur de uppfattar kvinnligt och manligt i missbruket och senare i det drogfria livet. Uppsatsen behandlar konstruktioner av avvikelser från det samhälleliga ansedda normala och vad det kan ge för utfall, avvikelser från det könsnormativa förväntade agerandet för manligt och kvinnligt. Föreställningar och normer rörande kön finns i de allra flesta kontexter men kan ändra karaktär. Att vi ska leva i nuet är ett bekant uttryck, men vad händer då kontexten förändras? Hur påverkas människan av att normativa uppfattningar skiftar?

Vi är två socionomstudenter som genom livserfarenheter och utbildning lärt oss att människan är mer än bara kvinna, man, älskare, missbrukare etc. Vi författare ser det som att innebörden av manligt och kvinnligt skapas och konstrueras i samspel med andra i den kontext vi befinner oss i. De föreställningar som konstruerats blir till en sanning och en verklighet, både individuellt och kollektivt (Trulsson, 2006; Wenneberg, 2010). Enligt de samhälleliga förväntningarna bör en god kvinna vara omhändertagande, moderlig och behärskad. Mannen har länge förväntats vara familjeförsörjare och stark. Dessa föreställningar om verkligheten kan ibland begränsa våra tankar och handlingsmönster, då de kan innebära bestämmande normer för respektive kön (Laanemets, 2002). När dessa normer ifrågasätts eller bryts så sker det en avvikelse. En socialt utsatt avvikande grupp har sedan länge varit missbrukare. En kvinna som missbrukar droger avviker inte bara från samhällets acceptabla beteende utan hon avviker även från bilden av en god representativ kvinna. Då en man missbrukar droger avviker även han från hur en god man förväntas vara samt de normer en man förväntas förhålla sig till i samhället. Det finns förväntade könsroller i den samhälleliga kontexten där då de missbrukande kvinnor och män inte passar in i den gängse synen för vad som är acceptabelt för manligt och kvinnligt (Trulsson, 2003).

I en subkultur som de missbrukande män och kvinnor befinner sig i, skapas en tillhörighet, samhörighet och nya konstruerade sanningar och uppfattningar om hur män och kvinnor bör vara (Heijbel & Nilsson, 1985). Vi har med undersökningen velat ta reda på hur dessa föreställningar har sett ut och om de skiljer sig från missbrukande mäns och kvinnors liv i det numer drogfria livet. Vi har velat ta reda på – vad som händer sen då personerna lämnat missbruket? Påverkas män och kvinnors föreställningar, beteende och ageranden då de lämnat en starkt samhällelig avvikande subgrupp? För att ta reda på det här, tog vi ett kliv in i mäns och kvinnors skildrande av missbrukarvärlden.

1.1 Problemformulering

Som blivande socionomer kan vi komma att möta socialt utsatta personer som genomgått stora förändringar i livet, eller har en strävan att förändra sin livssituation. Vi författare finner det intressant att se hur människor påverkas i samspel med andra i sin kontext. Utifrån denna korta introduktion vill vi motivera val av fokus som är heteronormativa föreställningar om kön, sexualitet och relationer. Hur upplever människor som genomgått en stor förändring i livet – från en narkotikamissbrukare till en drogfri person, att deras egen syn på kön och sexualitet förändrats? Vi söker göra missbrukares röster hörda, både män och kvinnor, rörande föreställningar om kön då och nu.

1.2 Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur kvinnor och män, som levt i ett aktivt narkotikamissbruk, beskriver föreställningar om kön och sexualitet inom ”missbruksvärlden”. Mer specifikt är vi intresserade av hur personer som levt i missbruk, idag beskriver hur de upplevde dessa föreställningar då, samt om deras egna föreställningar om kön och sexualitet förändrats i och med att de lämnat missbrukslivet.

1.3 Frågeställningar

- Vilka föreställningar om kön beskriver kvinnor och män som levt i ett aktivt narkotikamissbruk som rådande i ”missbruksvärlden”?
- Hur beskriver intervjupersonerna sin egen syn på kön och sexualitet ”då”, när de var i missbruk, och ”nu”, när de lämnat missbruket?

1.4 Disposition

Uppsatsen består av sju kapitel som disponeras på följande sätt. I vårt första och inledande kapitel presenterade vi studiens syfte, problemformulering och frågeställningar. Andra kapitlet består av tidigare forskning om kön, sexualitet och missbruk på nationell och internationell nivå, som vi funnit relevant för studien där vi även skrivit kommentarer om den tidigare forskningen. Vidare i kapitel tre redogör vi för de teoretiska perspektiv vi valt att använda för att förstå vår insamlade empiri i kapitel fem. Kapitel tre avslutas med sammanfattande kommentarer kring perspektiven. I kapitel fyra framgår de metoder och tillvägagångssätt vi använt oss av under studiens genomförande. Vi presenterar även i kapitel fyra, de avgränsningar vi gjort, förklarar begrepp som finns i undersökningen samt beskriver den analysmetod vi använt. Det femte kapitlet utgörs av det resultat vi fått fram igenom studien och vi presenterar växelvis även den analys vi gjort av empirin, som sedan avslutas med en sammanfattning av resultat och analys. I kapitel sex presenteras diskussion och slutreflektioner kring studiens resultat. Det sista och sjunde kapitlet utgörs av förslag på vidare forskning inom samma område.

2. Tidigare forskning om kön, sexualitet och missbruk

I detta kapitel presenterar vi tidigare forskning som berör kön, sexualitet och missbruk. Vi har valt att inte fokusera på forskningen i sin helhet utan valda delar som kan kopplas till vårt uppsatsämne och berör de områden vi funnit relevanta för vår studie.

2.1 Nationell forskning

Nedan följer forskning utförd i Sverige som berör relationer, konstruktioner av manligt och kvinnligt samt en skildring av den mansdominerande missbruksvärlden.

2.1.1 Kvinnor, relationer och missbruk

En undersökning rörande kvinnor som motiverats övervakning efter fallande dom, har gjorts av Inger Ungmark (1992). Ungmark har intervjuat 27 kvinnor i frivården, åldrarna 21-51 år, där hon fokuserat på deras problematik i relation till deras livshistoria. En problematik som inneburit missbruk, kriminalitet och relationer. Hon har bl. a. fokuserat på kvinnornas relationer till män i sin då levda problematiska tillvaro, vilket gav ett utslag som pekade på att flertalet kvinnor upplevt negativa relationer till män. Män som förrått, misshandlat och utnyttjat kvinnan. Genom sin undersökning kunde Ungmark fastställa att kvinnor i ett aktivt missbruk oftast söker en partner inom samma arena – missbruksvärlden, då männen å andra sidan har en tendens att söka tänkbara partners som inte aktivt missbrukar. Genomgående är att kvinnor i ett missbruk ingår relationer som påverkar dem negativt och männen har i större utsträckning funnit någon som påverkar dem positivt.

I Ungmarks (1992) undersökning reflekterar hon över det faktum att män i större utsträckning söker finna en partner utanför den subkultur de själva befinner sig i – en tänkbar partner som stöttar och hjälper männen i sin upplevda problematik. Genom ett könsperspektiv ser hon det som att männen har en önskvärd bild av kvinnan som foglig, vacker, trevlig och behärskad, vilket de inte anses finna inom subkulturen och därför söker sig utanför missbruksvärlden. Kvinnorna å andra sidan har ett begränsat handlingsutrymme eftersom de har en lägre social position än männen på den specifika arenan. Ungmark menar i sin undersökning att kvinnorna i subkulturen förlikar sig med det förtryck som råder. I och med kvinnornas lägre sociala position, söker de leva upp till männens förväntningar och göra som de säger. På så sätt finns det en risk att kvinnorna går in i relationer som påverkar dem negativt där det inte finns utrymme för att gå sin egen väg, utan en strävan att uppfylla männens krav. Ungmark pekar på att kvinnorna vill leva upp till den bild männen har av en kvinna som hjälpsam och stöttande, samtidigt som kvinnorna då gör våld på sig själva.

2.1.2 Konstruktion av män och kvinnor

Ingrid Lander (2003) tar hjälp av begrepp som *kropp*, *genus* och *sexualitet* för att beskriva grunderna för hur kön skapas och återskapas. Vidare har Lander haft som utgångspunkt att genom ett genusteoretiskt perspektiv försöka beskriva; *Genus*, *normalitet* och *avvikelse*. Lander skriver att *manligt* och *kvinnligt* inte bara kan beskrivas utifrån den biologiska faktorn utan handlar om värderingar, egenskaper och handlingsutrymmen som vi applicerar på biologin då vi vill försöka förklara könsföreställningen av de olika könsbundna val vi gör i livet. Även Leili Laanemets, har forskat kring narkotikamissbruk, prostitution och genus. Laanemets (2002) poängterar, likt Lander (2003) att det finns föreställningar i vårt samhälle angående typiskt manligt och kvinnligt och att dessa föreställningar ibland kan begränsa våra tankar och handlingsmönster då de banar väg för bestämmande normer. Kvinnligt och feminint kopplas allt för oftast ihop med dygd, moderlighet och moral, så att bilden av en missbrukande kvinna skapas utifrån de konstruktioner som är normgivande för de förväntningar som vi har hur en kvinna skall uppföra sig. Då dessa förväntningar inte passar ihop med den normgivande bilden så skapas ”den avvikande kvinnan”, missbrukaren.

Lander (2003) belyser begreppen *kropp* och *sexualitet* och menar att föreställningar kring kvinnans sexualitet sedan länge huvudsakligen ansetts vara ämnad för fortplantning. Hennes kropp skulle inte uppleva åtrå utan hänge sig emotionellt åt de hon skulle känna omsorg för. Medan mannen kunde hänge sig åt erotik, njutning och sexualitet. Utifrån dessa normativa föreställningar, menar Lander, att vi skapar konstruktioner angående vad som är passande för en kvinna respektive man. Lander menar vidare att kvinnliga narkotikamissbrukare ofta beskrivs som promiskuösa eller prostituerade, vilket inte passar in i den normgivande bilden av en god kvinna. Den avvikande kvinnan får stå för det omoraliska och vulgära. Samtidigt som mannens sexualitet inte problematiseras i samma utsträckning och blir därför återigen normgivande. Utifrån begreppet *genus* behandlar Lander de rådande föreställningar som figurerar angående könsskillnader. Vi påverkas socialt mer eller mindre medvetet då hela vårt samhälle är bekönat, inte minst när vi belyser de strukturella arbetsförhållandena. Föreställning om kvinnan som vårdande och omsorgstagande och mannen som drivande och slagkraftig. Lander skriver att kontextuellt så skapar kvinnor sig själva beroende på plats och tid. Sammansättningen av sitt eget kön sker med andra ord i relation till en normativ syn på femininitet som är präglad av de gängse kulturella och sociala uppfattningarna. Ett oklanderligt beteende får utgöra en ram för hur normativ femininitet bör vara och hur den kan kontrolleras.

2.1.3 Missbruk, har könet betydelse?

Karin Trulsson (2003, 2006), belyser det könsspecifika i ett missbruk, utifrån såväl egen empiri (mäns och kvinnors berättelser) som tidigare forskning. Hon lägger vikt vid att belysa den osynliga parten, ”den andre”, som riskerar att bli utesluten ur den hegemoniska diskursen. Trulsson (2006) talar även om att det samspel som finns mellan manligt och kvinnligt påverkas av hur synen på manligt och kvinnligt ser ut. Trulsson (2006) menar, utifrån sina intervjuer, att det finns föreställningar om att den som missbrukar inte passar in i den gängse synen för vad som representerar kvinnligt

och manligt, och blir då avvikande från idealbilden och snarare en typ av motbild till den förväntade könsrollen.

Vad är då idealet för kvinnligt och manligt? Trulsson (2003) beskriver att idealet för en kvinna innefattar egenskaper som respektabel, moderlig och feminin, vilket oftast representeras av medelklasskvinnan. Arbetarklasskvinnan å andra sidan karaktäriseras, utifrån sin klasstillhörighet, som oren, sexuellt lösaktig och icke-respektabel. Trulsson (2003) menar att arbetarklasskvinnan söker höja sin kulturella status som respektabel kvinna genom att sträva efter ett gott moderskap, omsorgstagande och att vara familjär. Trulsson (2003) lyfter fram att det idag finns större förväntningar på männen när det kommer till deras känslöyttringar, vilket under lång tid varit tabu. Ett känslomässigt faderskap eftersöks nu från att under det tidigare århundradet ha handlat främst om att försörja familjen, vara stark genom att hålla inne känslor och försvara familjen. Idag måste både arbetslivet och familjelivet vävas samman för både män och kvinnor.

Kvinnor och män i ett missbruk, beskriver Trulsson (2003) befinner sig i en avvikande position i samhället, då det är en nolltolerans i den samhälleliga synen på illegala droger, oavsett könstillhörighet. Trulsson (2003) menar att det är en kontrollförlust att vara missbrukare då män och kvinnor lever i ett modernt samhälle präglad av respektabilitet i form av självkontroll. De missbrukande männen har beskrivit sina liv som tung utanför hemmet. I livet som missbrukare har där funnits en strävan efter att nå framgångar i form av att vara skicklig langare, inneha stora mängder droger till försäljning i hopp om att få så stor respekt som möjligt av andra i missbrukarvärlden. Trulsson (2003) beskriver utifrån männens berättelser att det finns en yttre attraktion i missbruksvärlden där männen styr och att män är starka då de kontrollerar narkotikan och förestår de mesta av pengarna. Kvinnor som är rena, unga och respektabla vinner männens intresse jämfört med kvinnor som lever som narkomaner vars hårda leverne präglad deras utseende. Däremot, menar Trulsson (2003) att kvinnor som tagit sig ur missbrukarvärlden kan vinna respekt då dessa kvinnor visar prov på självständighet, vilket kan inge respekt och attraktion hos männen.

Trulsson (2003) kan se spår av de stereotypa idealen för manligt och kvinnligt, ur de klassperspektiv där hon liknar missbruksvärlden med arbetarklassen. Missbrukande män beskriver en föreställning där hårdförhet underlättar framgång i missbrukarkarriärens arbete och innefattar ofta våld som försvar. Kvinnornas berättelser pekar på en upplevd bild som orena, okontrollerad sexualitet samt en strävan att vara moderlig. Enligt Trulsson (2003) blir det tydligt att missbrukare lever upp till idealbilden som råder i samhället sett till de normativa traditionella uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Däremot menar hon att de samhälleliga traditionella uppfattningarna går in i en ny fas där mans- och kvinnoidealet börjar bli alltmer lika varandra, de befinner sig i vad hon kallar en ”smältdegel”.

2.1.4 Kvinnorna på männens arena

Flera svenska forskare har skrivit om män och kvinnor i missbruksvärlden och vad som kan vara normativt för de båda könen (Holmberg, 2000; Kristiansen, 2000; Lander, 2003). De beskriver kvinnornas utsatthet på den mansdominerade arenan och beskriver det sexualiserade våld som många missbrukande kvinnor talar om bland annat i Carin Holmbergs (2000) studie. Holmberg skriver att det går att utläsa tydliga gemensamma drag i tidigare forskning angående kvinnors möjlighet till försörjning. Det framställs som att kvinnorna i stort sett har några få val till att göra karriär på missbruksarenan. En möjlig väg är den så kallade "sängvägen" och dessa kvinnor kallas ofta för "tjackhoror", kvinnor som mer eller mindre byter sex mot droger. Däremot om kvinnorna är uttalat prostituerad så tjänar de sina egna pengar och köper sina egna droger. En tredje alternativ väg är att kvinnorna är i en relation och blir hemmafruar, städar och ger annan service åt sina män medan de är ute och tjänar deras leverbröd. Holmberg nämner en annan typ av kvinnlig karaktär och det är de kvinnorna som tar för sig av den manliga arenan i form av stöld, inbrott, bedrägerier och narkotikaförsäljning. Många gånger har dessa kvinnor en relation med en man som de i sin tur försörjer.

Vidare skriver Holmberg (2000) att det är mycket vanligt i tidigare forskning att kvinnliga missbrukare beskrivs som promiskuösa och kvinnorna framställs som medskyldiga till sitt eget öde. Hon pekar på vikten av att inte skuldlägga den missbrukande kvinnan genom att beskylla henne för sin enskilda situation, utan överdrifter skall kvinnan beskrivas utifrån de faktiska som sker i den missbrukande kvinnans liv. Holmberg poängterar att det sker en avvikelsekonstruktion av de missbrukande kvinnorna när vi särskiljer dem från övriga utsatta kvinnor och de får representera "de andra". Kristiansen (2000) och Holmberg (2000) menar att kvinnornas utsatthet däremot kan förstås med hjälp av de strukturer som finns i vårt samhälle, dessa strukturer finns även på missbruksarenan men är då kraftigt förstärkta.

2.2 Internationell forskning

I den internationella forskningen lyfter vi hur missbruksvärlden kan se ut, utanför Sveriges gränser. Vi berör nedan prostitution och relationer i ett aktivt missbruk.

2.2.1 Missbruk och prostitution

Avril Taylor (1993) samt Rachel Harding och Paul Hamilton (2009) har gjort studier gällande kvinnor som befunnit sig i någon problematik präglad av missbruk, hemlöshet och prostitution. Taylors har lyft att det finns en föreställning om att missbrukande kvinnor ofta prostituerar sig för att kunna ha råd med droger, detta är någonting som Taylor konstaterade som en felaktig föreställning. I missbrukarvärlden ansågs prostitution som något skamfullt och som en "sista utväg" för att nå drogerna. De kvinnor som Taylor intervjuade berättade att det fanns ett samband mellan användandet av droger och deras prostitution. De menade att drogerna hjälpte dem att hantera både fysiska och psykiska påfrestningar som prostitutionen medförde.

Harding och Hamilton (2009) pekar på att det finns ett starkt samband mellan droger och prostitution, men att det är komplext. De beskriver att kvinnornas *self-efficacy* försvagas i kombinationen av att inta droger och sälja sexuella tjänster. Self-efficacy förklarar författarna som känslan av att kunna påverka sin situation genom sitt beteende. De menar att kvinnorna i viss mån förlorar känslan av att kunna kontrollera sin situation då de använder sig av droger. Även Harding och Hamilton talar, likt Taylor (1993), om att drogerna framställs som en dämpande effekt för kvinnorna i prostitution. Kvinnorna berättar att de söker förmildra den skam och andra mentala påfrestningar som finns med att sälja sex, och detta gör kvinnorna med hjälp av droger. Samtidigt pekar Harding och Hamilton på att kvinnorna säljer sex för att ha råd med drogerna, vilket skapar en upplevt negativ kausalitet i deras leverne.

2.2.2 Relationer och missbruk

Avril Taylor (1993) har tagit reda på vilka erfarenheter missbrukande kvinnor har av relationer. De kvinnor hon intervjuade berättade att i det inledande skedet av en kärleksrelation fanns ett ömsesidigt intresse som sedan kraftigt avtog och svalnade när narkotikan fick större plats i livet. Vidare upplevde kvinnorna att deras män visade större intresse kring drogerna än till att vårda kärleksrelationen. Taylor diskuterar vad det kan bero på att dessa kvinnor stannar i ett förhållande som blir allt mer destruktivt, vad det är som gör att dessa kvinnor inte bryter upp och lämnar sina män.

Vidare menar Taylor (1993) att dessa kvinnor var självförsörjande och i många fall fick de även försörja sina män. Så teorin om att dessa kvinnor var ekonomiskt beroende av sina män kunde avfärdas tidigt. Kvinnorna talade om stora emotionella brister i förhållandet, känslomässiga band var mer eller mindre frånvarande. De berättar om att de inte heller upplevde några större känslor mot sin partner. Taylor menar att dessa kvinnor var så psykiskt och fysiskt utmattade av sitt destruktiva liv med droger så de blev oförmögna att ta aktiva beslut om att lämna relationen eller ändra på sitt liv. Gemensamt för dessa kvinnor var att de alla var väl medvetna om att en relation skall bestå av känslor och kärlek, inte av andra yttre skäl men ändå stannade de kvar i relationen. Taylor menar att dessa kvinnor gör våld på sig själv genom att stanna kvar i relationen vilket leder till låg självkänsla. Kvinnorna tror att de inte kan bli älskade och överger förhoppningen om kärlek och nöjer sig med att vara behövd.

2.3 Sammanfattande kommentarer

Vi fann det svårt att hitta tidigare forskning som berörde män och kvinnors syn på könsuppfattningar i ett missbruk. Därför fokuserade vi på normativa uppfattningar som allmänt råder på nationell och internationell nivå gällande kön, relationer och missbruk. Det har i den tidigare forskningen framgått att kvinnors relationer till män är underordnad och att den missbrukande kvinnan ofta konstrueras som lösaktig, omoralisk och otillräcklig. I kontrast till mannen som anses överordnad kvinnan med attribut i missbruksvärlden som tuff, stark och självförsörjande. Övergripande i den tidigare forskningen framgår det att kvinnorna ofta gör våld på sig själv i relationen

till män och att de brukar droger för att lindra skam och utanförskap. Vi har överlag haft svårt att finna forskning som berör mäns syn på sig själva då även de har liknande relationer som kvinnor, exempelvis familjerelationer och parrelationer. Det hade varit intressant att se tidigare forskning vars fokus varit ett mansperspektiv kring missbruk och relationer, detta är något som vi inte funnit då vi sökt tidigare forskning kring ämnet. Missbrukar män droger av samma orsak som kvinnor? Forskning finns gällande kvinnor som prostituerar sig eller går "sängvägen" för att försörja sitt narkotikamissbruk, där forskningen lyfter kvinnans upplevda känslor. Hur ser männen på samma fenomen? Finns det någon manlig motsvarighet på kvinnornas väg till droger och hur påverkas männen av det? Finns det i så fall någon upplevd skam hos män som gått "sängvägen"? Det framgår i den tidigare forskningen att det idag ställs högre förväntningar på emotionella uttryck hos män och vi önskar att kvinnor och män, tar mer plats på den andres forskningsarena framöver.

3. Teorier

Nedan följer en presentation av de teorier vi ansett vara relevant för vår studie. Vi börjar med att redogöra för *socialkonstruktivismen* som samhällsvetenskapligt perspektiv där människor i samspel skapar en verklighet. Detta perspektiv har vi som grund då vi vill studera hur olika kulturella – och sociala sammanhang kan påverka individers könsnormativa uppfattningar. Vidare presenterar vi *genusteori* och *stämplingsteori* då vi ser att dessa teorier behandlar föreställningar gällande manligt och kvinnligt samt omgivningens inverkan på hur sanningar skapas i ett socialt sammanhang. Detta kommer ligga till grund för vår teoretiska utgångspunkt och det teoretiska perspektiv som vi kommer använda oss av i analysen av vårt empiriska material.

3.1 Socialkonstruktivism

Socialkonstruktivism är enligt den danske samhällsvetaren Sören Barlebo Wenneberg (2010) ett perspektiv där samhället består av delar som konstruerats av människor i samspel med varandra. Människans vetande och kunskap anses vara socialt konstruerande faktorer. Alla sammanhang utgörs av det sociala samspelet mellan människor. En viktig del i det socialkonstruktivistiska perspektivet är språket och dess betydelse. Språket lär vi oss under uppväxten och det är grunden för den kunskap som sedan hjälper oss konstruera en verklighet – en verklighet där vi är tänkande varelser tillsammans med andra (Wenneberg, 2010). Utifrån det socialkonstruktivistiska perspektivet sker människans förståelse för omvärlden i tre steg. *Internalisering* är den första processen där människan tar in den yttre verkligheten. *Externalisering* är nästa steg där individen tilldelar den yttre världen sitt inre perspektiv på verkligheten. Det sista steget i processen är *objektivering* vilket är stadiet där individen väver samman internalisering och externalisering, då de yttre och inre uppfattningarna om verkligheten blir en sanning (Grönvik & Söder, 2008).

Det finns ett inneboende behov av att kategorisera den omvärld människan vistas i, i en strävan att förstå den. De tänkbara kategorierna hjälper individen att se och kommunicera skillnader så som kön, klass, ålder och etnicitet och ge dem en innebörd. Beroende på vår individuella utgångspunkt med känslor och tankar som framkommer i specifika sammanhang kan dessa känslor, tankar och åsikter ses som uttryck för hur vi upplever verkligheten. Utifrån hur vi upplever och känner i ett sammanhang kan vissa beteenden och ageranden ses som normala och andra som onormala (Carle, 2006). Vi kan, sett ur det socialkonstruktivistiska perspektivet, förhålla oss kritiskt till omvärlden och dess kategorier på så sätt att vi har egna uppfattningar, tankar och känslor kring samhällseliga kategoriseringar om vad som anses vara ”normalt” och ”onormalt”. Det finns flera sätt att konstruera och uppleva ett fenomen, där varje konstruktion innefattar specifika handlingsmönster samt utestänger andra – vad som konstruerats som tillåtna och otillåtna. De sociala konstruktionerna utgör en form av makt för vad som är accepterat och inte, det är i interaktionen med andra som det fastställs. Genom språket kommunicerar vi och kommer fram till kategoriseringar och sociala konstruktioner (Burr, 2003). Det finns

även föreställningar och diskussioner kring konstruktionen av kön och genus, vad är det som skapar femininiteter och maskuliniteter?

3.2 Genusteori

Det finns flera perspektiv på genus och en diskussion har förts gällande vilket begrepp som är att föredra inom genusforskningen, *kön* eller *genus*? Vår utgångspunkt är att kön och genus har samma innerbörd då vi vill se till hur manligt och kvinnligt konstrueras i sociala relationer. Kön/genus är något som görs i det sociala livet. Vi har valt att använda oss av teoretiker som vi funnit relevanta för att kunna skapa den genusteoretiska ram som senare fått ligga till grund för vår analys. Då vi ser det som att genus är ett dynamiskt ämne med flera innebörder och konstruktioner, ville vi dels se till hur män och kvinnor skiljs åt. Vi har sett till *isärhållandet* mellan könen, med hjälp av Hirdman (2003) och hur de upprätthålls i ett *genuskontrakt*. Vi fann det relevant att se till maskuliniteter och femininiteter, vad det finns för *dikotomier* och *hegemonier*, vilket är någonting som Connell (1999) och Mattson (2010) belyser. Osökt ser vi att det finns maktordningar när det kommer till konstruktioner av kön. För att kunna se hur könsmaktordningarna upprätthålls och påverkar män och kvinnor i relation till missbruk, har vi också sneglat mot det intersektionella perspektivet, som ger en kritisk granskning av genusperspektivet då det belyser olika maktstrukturer i samhället, utifrån Mattsson (2010), De los Reyes och Mulinari (2005). Vi har slutligen även berört femininitet där Ambjörnsson (2004) talar om hur *normativ skam* skapar kontrollerad femininitet utifrån ett sexuellt agerande. Inom genus finns det föreställningar kring sexualitet och ett förväntat sexuellt beteende. Vi har sett till Gagnon och Simons (1973; 1986) *sexuella skript* som berör hur det konstrueras och skapas sexuella situationer med tillhörande förväntningar. Vad är skillnaden mellan ett biologiskt kontra socialt konstruerat kön? Vad finns det för föreställningar om manligt och kvinnligt?

3.2.1 Det könsbundna kontraktet

Yvonne Hirdman (2003) beskriver en traditionell feministisk förståelse av begreppen kön och genus, hon använder sig av en modell för att förklara och förstå teorin om *genusystemet*. Vidare menar Hirdman att ett maktperspektiv bör användas för att kunna tolka de hierarkier som skapas och cementeras mellan könen och som bidrar till en könsordning. Denna könsordning bestäms och skapas genom ett *genuskontrakt* som innebär att de båda könen upprätthåller föreställningar om vad som uppfattas som *manligt* och *kvinnligt*, dock är dessa uppfattningar inte statiska utan förändras över tid och kultur. Detta genuskontrakt skapar könsrollsuppfattningar om att män och kvinnor är helt olika individer med specifika färdigheter som är könsbundna och skall fungera komplementärt till varandra. Genuskontraktet har sin grund i stereotypa, normativa och historiska värderingar om vilka regler som gäller för de respektive kön och deras samspel. Kontraktet är även starkt präglad av det som Hirdman kallar *isärhållandet*, förväntningar om hur kvinnor och män skall vara och agera. Isärhållandet upprätthålls bland annat genom den normativa syn på mannen som försörjare och där kvinnan skall vara hemma med barn och vara underlägsen. Dessa stereotypa normer som påverkar vår syn på manligt och kvinnligt kan vara svåra att

bryta då de har sina rötter i en historisk kontext. Kvinnor och män har i viss mån anpassat sig i sina kategorier och på så sätt reproducerat könsordningen. Hirdman vill synliggöra vad som händer om genuskontraktet icke upprätthålls utan bryts, kontraktet har inte skapats frivilligt mellan två individer i samförstånd utan är av tvingande karaktär. De normativa förpliktelserna som upprätthålls i genuskontraktet begränsar både kvinnors och mäns handlingsutrymmen och strider mot nya könsordningar där kvinnan är försörjare och mannen hemma med barnen. Det skapas vardagliga normativa förpliktelser för både män och kvinnor.

3.2.2 Maktstrukturer

Tina Mattson (2010) skriver om att människan har anpassat sig till vissa maktstrukturer i samhället och att de är ständigt återkommande element i vardagen som gör dem naturliga och svårupptäckta. Vidare pekar Mattson på att denna pacifism kan kännas bekväm och trygg även om den innebär att individen är underordnad i sin position. Det är enkelt att tolka denna position utifrån ett självvalt beteende istället för ett uttryck av strukturellt förtryck. Mattson menar att individen skapar föreställningar kring vad som är acceptabelt utifrån de rådande maktstrukturer och normer som verkar i samhället. Mattson beskriver att utifrån begrepp som kön, klass, etnicitet och sexualitet, så skapas olika kategorier som inom det intersektionella perspektivet används för att förklara, tolka och förstå det som uppstår och som människor upplever. Detta för att kunna orientera sig i en förståelse för hur de olika former av förtryck uppenbarar sig och påverkar varandra utifrån stereotypa uppfattningar och andra föreställningar som utgörs av konstruerade normer. Mattson (2010), Hirdman (2003) och Connell (1999) beskriver att dessa förtryck kan leda till en könsmaktordning oavsett könstillhörighet. Utifrån begreppet *hegemoni* kan denna maktordning visa på att det finns över – och underordnade, på alla strukturella nivåer i samhället. I könsmaktordningen kan denna hegemoni tas i uttryck då män anses överordnade kvinnor, heterosexuella överordnade homosexuella och utifrån dessa uppfattningar så vidarekonstrueras en gemensam förståelse för vad som är kvinnligt, manligt och acceptabelt för de respektive könen. Mattson pekar på att kategoritänkandet kan vara tvingande då de tillskrivs någon, utifrån stereotypa uppfattningar så som missbrukare, psykiskt sjuk eller prostituerad. Det finns stereotypa uppfattningar som kan synliggöra och, i stor utsträckning, osynliggöra en människas olika egenskaper.

Synliggörandet av maktstrukturer har även varit centralt i det intersektionella perspektivet (Liljeros, 2010). Tina Mattsson (2010) poängterar att feminismen starkt kritiserades för den vita feminismens hegemoni där utgångspunkten var en heterosexuell, medelklasskvinna vilket exkluderade och osynliggjorde andra kvinnor. De los Reyes och Mulinari (2005) menar att utifrån denna kritik så utvecklades det intersektionella perspektivet där vikten ligger på att inkludera fler aspekter så som sexualitet, kontext och kultur. Intersektionalitet innebär att det inte går att utesluta någon kategori utan de måste ses i sitt sammanhang för att kunna förstå fenomenet. En vidare förståelse av maktkonstruktioner och genusforskning föddes genom det intersektionella perspektivet. De maktkonstruktioner som finns i samhället beskrivs enligt De los Reyes och Mulinari, som starka krafter som finns och påverkar människors relationer och förhållanden till varandra. Relationer där språket har stor

betydelse då det fungerar som vägledande för att förstå, tolka och uppfatta vår omvärld.

3.2.3 Språkets betydelse

Ett annat begrepp rörande makt som Mattsson (2010), Connell (1999), De los Reyes och Mulinari (2005) beskriver är *dikotomi*, som de förklarar utifrån språkets betydelse som människor förhåller sig till när de tolkar strukturer, maktordningar och system. Genom dikotomier menar Mattson att det skapas motsatspar exempelvis sjuk-frisk, man-kvinna, normal-onormal osv. Det som existerar mellan dessa dikotomier ses som störande element i den rådande strukturen. Den gråzon som finns mellan motsatsparen, osynliggörs. Det är viktigt att ta fasta på språkets betydelse då språket är det medel som används för att förstå och beskriva konstruktioner, däribland även dikotomier. Det är även viktigt att ha ett brett perspektiv på de maktrelationer som finns mellan de olika kategorierna och dikotomierna. Vidare beskriver Mattsson, likt Hirdman (2003) att förutom kategori och motsatspar så är begreppet *stereotyp*, ett begrepp som ofta används när det finns ett behov av att förenkla och förklara en viss individs egenskaper. Genom överdrifter och uteslutande av specifika individuella kvalitéer så minimeras och osynliggörs individens komplexitet. Dessa ensidiga uppfattningar förknippas ofta med faktorer som kön, sexualitet, klass eller etnicitet, och individens egenskaper kommer i skymundan.

3.2.4 Konstruktioner av kön, normativitet och sexualitet

Leili Laanemets (2002) menar, även om kön konstrueras så är det av väsentlig vikt att fokus ligger på andra egenskaper, kvalitéer och beteenden sett till människan som individ och inte endast till dess kön. Det finns inget bestämt innehåll i varken det ansedda kvinnliga eller manliga, maskulina eller feminina, menar Laanemets. Vidare poängterar hon att män och kvinnor alla är delaktiga i ett system av olika relationer som styrs av makt och hierarkier. Hon pekar på att det viktiga är själva processen som leder till att någon blir över – eller underordnad i en hierarki. Det som efterfrågas är en icke normativ uppfattning. Mattson (2010) menar att varken män eller kvinnor som grupp utgör någon homogen sammanslutning utan måste förstås och förklaras som mångfacetterade och individuella varelser då de olika grupperna är bärare av centrala olikheter. Mattsson förklarar att vi genom bemötanden, vårt språk och praktisk handling cementerar normer som gör att vi pekar ut grupper, handlingar och individer som avvikande eller normala. Hon menar att de normer vi har kring kön är hämtad ur heteronormativiteten där det så kallade ”normala” är i vårt blickfång och får representera den ”naturliga” sexualiteten, som sker mellan en man och en kvinna. Mattsson beskriver att det finns förväntningar på hur en kvinna skall klä sig, röra sig och agera medan mannen förväntas vara stark och befinna sig i en maktposition.

3.2.5 Manlig dominans

Raewyn Connell (1999) diskuterar om hur manlighet etableras och uppstår. Connell menar att beroende på historisk eller kulturell kontext så framställs manlighet som en konstruktion som inte är statisk utan i ständig i rörelse där den förändras och

återskapas. Hon ser till människans historia där män alltid varit den centrala och självklara huvudaktören på viktiga arenor så som forskning, debatter och politik, världen över medan kvinnan har setts som den underordnade. Connell (1999) använder sig av begreppet *underordnad* när hon vill förklara den hierarki som finns mellan olika grupper av män och kvinnor, då hon pekar på att kvinnor vedertaget är underordnade männen.

Connell (1999) pekar på att det i vårt europeisk-amerikanska samhälle finns en normgivande manlig dominans som representeras av heterosexuella män. En tydlig grupp av *underordnade* män är de homosexuella. Enligt Connell befinner sig de homosexuella männen i botten på den manliga genushierarkin vilket hon menar utesluter denna grupp från den *hegemoniska* maskuliniteten. Homosexuella män är inte den enda underordnade maskuliniteten utan även heterosexuella män som inte passar in i den normativa legitimitetscirkeln utestängs. De män som exkluderas tillskrivs med smädelser som: morsgris, mammas gosse, fjolla och kärring osv. Connell pekar på att dessa nedsolkade ord kan förknippas med symboliskt för femininiteter. Vidare pekar Connell på att det finns fler relationer i den manliga genusordningen att ta fasta på så som etnicitet och klass. Hon kopplar dessa begrepp på den manliga hegemonin och underordningen och hon pekar då på ytterligare *marginaliserade* underordnade maskuliniteter. Connell poängterar att det är få män som i realiteten lever upp till den manliga normativa standarden i den hegemoniska maskuliniteten. Trots detta så finner män fördelar med den hegemoniska maskuliniteten då den vinner när den ställs i förhållande till femininitetens underordnade ställning.

3.2.6 Normativ skam

Fanny Ambjörnsson (2004), skriver om hur den normativa femininiteten beskriver kvinnor som inte passar in i mallen för hur en kontrollerad, respekterad kvinna skall vara. Ambjörnsson menar att kvinnorna som avviker, betraktas som ofina och att de har tappat kontrollen över sin sexualitet. Därför blir kontrollen över sig själv en strategi för att försöka undvika att bli stämplad som dålig och att de inte duger. Vidare pekar Ambjörnsson på att inte enbart kontrollen är viktig i kvinnors strävan av att bli accepterade, utan kvinnorna har behov av andras bekräftelse på att deras uppträdande är uppskattat. Ambjörnsson poängterar att om kvinnorna upplever att omvärlden uppfattar deras uppträdande som bristfälligt eller avvikande från den rådande normen så kan känslor av skam utvecklas. Hon menar att skamkänslan kan få kvinnorna att känna sig tvingade att reglera och styra sitt tidigare beteende, så skammen blir en faktor som konstruerar en femininitet. Ambjörnsson menar att skammen fungerar som en vägvisare för vilka kvinnor som är ”dåliga” och ”goda” kvinnor. Med detta vill Ambjörnsson visa att föreställningen om vad som är normalt skapas och kontrolleras av oss själva och andra i samhället och skapar maktförhållanden som gör att individer omedvetet men självmant blir en del av normen. Sammanfattningsvis menar Ambjörnsson att det en kvinna kan uppfatta som normalt, påverkas och formas av maktstrukturer, självkontroll och det som sker i interaktion med andra individer. Ofta nämns den självkontroll som rör kvinnornas sexualitet i förhållande till män.

3.2.7 Sexuella skript

John.H. Gagnon och William Simon utvecklade teorin om *sexuella skript* i ett gensvar på den sexualforskning som då fanns vars fokus var på den biologiska sexualiteten. De ville istället förflytta fokus till den upplevda sexualiteten hos människan (Gagnon & Simon, 1973;1986). Gagnon och Simon såg inte att de biologiska teorierna räckte för att analysera sexuella uttryck, därefter växte teori fram vars huvudsakliga syfte är att se till hur tankar om sexualitet formas i ett socialt sammanhang. Sexuella handlingsmönster och förhållningssätt är alltså sociala konstruktioner. Det är i samspelet med andra människor som vi organiserar och avgör om en situation är sexuell eller icke-sexuell, det skapas *sexuella skript* som är avgörande om något sexuellt ska ske i en situation (Månsson, 2012).

Gagnon och Simon förklarar att det i en situation finns olika skript, så som *intrapsykiska*- och *interpersonella skript* som äger rum i ett *kulturellt scenario*. Kulturella scenarion syftar på de ramar som finns på en kollektiv nivå. De kulturella scenarierna innefattar förväntningar för olika roller, exempelvis älskare, make eller maka. De interpersonella skripten innebär att individen anpassar de kulturella skripten beroende på vilken situation denne befinner sig i, så de stämmer överrens i samspelet med andra, dvs att rollförväntningarna stämmer i situationen. Förhoppningsvis lyckas individen i det interpersonella skriptet skapa en överrensstämmelse mellan de kulturella ramarna med den situation denne är i. I det intrapsykiska skriptet söker individen egna sexuella preferenser för att avgöra om det finns förutsättningar för sexuell upplevelse. Gagnon och Simon menar att vi agerar utifrån dessa tre nivåer för att se om en situation uppfattas som sexuell eller inte (Gagnon & Simon, 1973;1986).

Om det förefaller sig så att individens egna uppfattningar, dvs de intrapsykiska skripten inte stämmer överrens med de kulturella scenariot där det finns förväntningar på olika roller och beteenden, kan personen inte se ett samspel med egna uppfattningar med den sociala situationen. Därmed kan det ske en omskrivning av förväntningar på roller, tillsammans med andra och det interpersonella omskriptandet medför att det sexuella skriptet kan ändras. Kulturella scenarier är ofta starkt traditionsbundna vilket kan försvåra för individen att skriva om skriptet så att det passar med sina egna uppfattningar och åsikter. Oftast ger det ett resultat i att människan anpassar sina intrapsykiska – och interpersonella skript så de passar in i kulturella ramar som äger rum. Därmed påverkas det sexuella skriptet i stor utsträckning på det kulturella scenariot med förväntningar på olika roller och individen anpassar sig då efter vilken typ av sexuell praktik som är aktuell och även vad som är avvikande eller inte (Månsson, 2012).

3.3 Stämplingsteori

En av de främsta företrädarna för stämplingsteorin är den amerikanska sociologen Howard S. Becker. Han lät sig inspireras av det interaktionistiska perspektivet som har betoning på omgivningens reaktioner på olika beteenden som resulterar i en gemensam uppfattning om vad som är eller inte är avvikande (Hilte, 1996). Vad som anses vara normalt beteende är bundet till sociala sammanhang, kultur och miljö. Då

en människa inte agerar utifrån de rådande normer och accepterade beteenden i den specifika kulturen kan den *stämplas* som avvikande av sin omgivning (Repstad, 2005).

Genom interaktion och samspel med andra människor i sin omgivning utvecklas individens uppfattning om sig själv – självkänsla och självbild (Hilte, 1996). Då omgivningen fastslår att en person har ett avvikande och då normbrytande beteende, som exempelvis lagbrott, så kan denne tillskrivas generella negativa egenskaper. Det behöver nödvändigtvis inte innebära en stämpling, men det kan komma att bli en stämpling när normsändaren uttalar sig att det normbrytande handlandet är avvikande och normbrytaren också uppfattar sitt agerande som avvikande (Repstad, 2005). Det är alltså i jämförelse med de rådande normer i sin subkultur som beteenden anses som avvikande eller ej. Det är i relation till andra som någon blir avvikande, det är inte individuella egenskaper som gör personer avvikande, utan det är människor med makt som uttalat stämplat ett visst beteende som avvikande, exempelvis narkotikamissbruk (Berg, 2010). Det finns även en aspekt i stämplingsteorin, vilken är betydelsen av den status en individ har i samhället innan stämplingen fastställts. En person som har låg social status löper större risk att stigmatiseras, exempelvis som kriminell, där dennes livsmöjligheter begränsas. Samhället ses, ur stämplingsteorin, som ojämnt på så sätt att statusstillhörighet påverkar omgivningens tillskrivande egenskaper på individen. De med hög status tillskrivs sällan negativa egenskaper. Samhällets svar på de stämplades negativa beteende skulle därmed kunna vara orsaken till sociala avvikelser, som exempelvis prostitution (Sarnecki, 2003).

I stämplingsteorin finns det två huvuddrag som benämns som *formell* och *informell* stämpling. Den formella stämplingen innefattar den offentliga stämplingen i form av exempelvis en person som blivit dömd till lagbrott. Det medför en samhällelig avvikelse som kan ta sig uttryck genom att individen blir isolerad och får svårigheter att få ett arbete eller att bli bemött av misstänksamhet. Den informella stämplingen karaktäriseras av ett uttalat avvikande beteende fritt i vardagen, människor emellan, då t.ex. en person utövar mobbing så blir den mobbade den som får stå för det avvikande beteendet. Oavsett om det är formell – eller informell stämpling så påverkas individens självuppfattning och dennes sociala situation. Då en individ ständigt möts av omgivningens uppfattningar att denne är annorlunda, resulterar det i att individen ofta lever upp till de gängse uppfattningarna. Individen implicerar och lever upp till de negativa förväntade beteende från omgivningen på sig själv och betraktar sig själv som avvikande, vilket denne kanske inte gjorde från början. Det fenomenet kallas *självuppfyllande profetia*. Personen som är stämplad får därmed sin avvikaridentitet bekräftad och en negativ kausalitet har bildats (Repstad, 2005).

Det kan vara svårt med samhälleliga insatser att få någon verkan på subkulturer som anses avvika från det samhälleliga acceptabla. Det kan förekomma att personer eller grupper som i samhället betraktas som avvikande inte anser sig själv vara det. Med detta menas att ett beteende och agerande en person har, är en del av en process som passar in i en subkultur och därför inte ses som något negativt utan är inom den kulturens normer och regler. Det som anses vara normalt agerande i en subkultur genererar i en verklighet där det skapas en gemensam sanning, vad som är acceptabelt för en kvinna och en man och kanske hur ett förväntat agerande ska te sig i samspelet

dem emellan (Berg, 2010). Kanske inte minst när det kommer till det sexuella samspelet mellan två personer, hur de ska bete sig och vad som avgör det acceptabla och förväntade agerandet.

3.4 Sammanfattande kommentarer

Att välja den teoretiska grunden i en studie, ser vi kan vara komplicerat. Det går svårligen att täcka ett komplext forskningsområde till fullo. Med hjälp av socialkonstruktivismen och genusteoretiska perspektivet kan vi analysera vårt material på så sätt att vi kan se hur informanterna talade om kvinnligt och manligt utifrån deras olika arenor; som missbrukare och som drogfria. Genom deras subjektiva berättelser kan vi se vilka kollektiva föreställningar som format deras berättelser, vad som konstruerat deras sanning och verklighet i den specifika kulturen. Vi söker alltså inte den subjektiva erfarenheten utan vill exemplifiera en kollektiv uppfattning med hjälp av subjektiva berättelser. Genom genusteori och stämplingsteori kan vi se till den kollektiva föreställningen gällande manligt och kvinnligt och hur en eventuell stämpel kan bidra till olika stereotypa normativa könsföreställningar. De valda teorierna pekar på olika maktförhållanden där mannen är överordnad kvinnan. Maktordningar som innefattar dikotomier och hegemonier som kan påverka människan och upprätthåller isärhållandet mellan könen. Vi kan med hjälp av dessa teorier analysera den sociala konstruktionen av maskulinitet och femininitet sett till våra informanter som får vara en exemplifikation av fenomenen. Med hjälp av detta kan vi i analysen se eventuella likheter och skillnader. Teorin bär dock också med sig begränsningar, och styr vår blick mot hur informanterna beskriver och tolkar sina erfarenheter, snarare än hur de upplevt dem.

4. Metod

I detta kapitel kommer vi presentera vårt val av metod och tillvägagångssätt i vår uppsats. Vi kommer redogöra de valda metoderna och belysa dess för- och nackdelar samt reflektera kring de etiska dilemman som funnits under arbetes gång.

4.1 Val av metod

I förhållande till vår problemformulering valde vi en kvalitativ forskningsmetod. Fokus med studien var att få en subjektiv uppfattning om det specifika fenomenet, dvs. föreställningar om kön och sexualitet i ett aktivt narkotikamissbruk och hur dessa uppfattningar ter sig i ett numera drogfritt leverne. Med hjälp av en kvalitativ forskningsmetod ville vi som forskare ta del av informantens perspektiv och upplevelser av sin sociala tillvaro (Bryman, 2011). Utifrån en empatisk inlevelse försökte vi förstå hur våra informanter tolkade sina upplevelser ur deras inre livsvärld. Vi sökte förstå deras kognitiva och emotionella beskrivningar av minnen och känslor som denne uttryckte med egna ord. Målsättningen med den kvalitativa undersökningen var en strävan efter att få en möjlighet att se verkligheten ur deras perspektiv, med tillhörande inre psykiska liv och den sociala interaktionen (Larsson, 2005). Därför använde vi oss av ett induktivt angreppssätt i vår insamling av empiri. Detta innebar att vi inte hade någon förutbestämd hypotes eller teori som vi ville testa med undersökningen, vilket forskaren gör med ett deduktivt angreppssätt oftast i en kvantitativ undersökning. Med den induktiva metoden ville vi förhålla oss neutrala för att, i så stor utsträckning som möjligt, kunna ta del av informanternas perspektiv på tillvaron för att senare i analysen belysa fenomenet med hjälp av teorier (Larsen, 2009).

4.2 Förförståelse

Vår huvudsakliga förförståelse kring missbruk och genus, har vi fått till oss genom vår utbildning på socionomprogrammet. Då vi båda läst en kurs om missbruk där det var gästföreläsare som varit i ett aktivt narkotikamissbruk, väcktes redan där ett intresse för fördjupning inom ämnet. En gästföreläsare nämnde att det fanns ett hårt klimat som kvinna i en, som han uttryckte det, ”mansdominerad kriminell undre värld”. Han pekade även på att kvinnan inte skulle ses som ett offer utan att hon är en egen subjektiv varelse, på samma premisser som mannen stod för sina egna val. Den poängteringen blev startskottet för vårt intresse kring missbruk och genus. Det är, enligt oss, nästan omöjligt att utesluta förhållandet till genus i det vardagliga livet och inte minst i utbildningen, vi ville därmed veta mer om genus och missbruk. Vi såg det som en fördel med att vi båda var medvetna om den samhälleliga genusdebatten innan studiens utformning, vilket innebar att vi inte behövde avsätta mycket tid till att läsa in oss på de könsuppfattningar som länge präglat genusdebatten i samhället. En debatt som vi sett karaktäriserats av olika könsmaktsordningar. Däremot kan det ha inneburit att vi inte kunnat se bortom dessa normer utan i viss mån förhållit till dem vilket kanske även begränsat oss i vår utformning av frågeställningar och tolkning av empirin. Gällande vår förförståelse kring missbruk var den något tunnare då vi endast

hade en förståelse att missbruk länge varit ett samhällsproblem där missbrukare utgör en socialt utsatt grupp. Vi har genom diverse kurser i utbildningen och diskussioner i vardagen berört missbruksproblematiken och normativa könsuppfattningar i något sammanhang, men däremot kanske inte vävt dessa samman. Därför fick det bli vår infallsvinkel till detta arbete.

4.3 Litteratursökning

De databaser vi använde oss av i vår litteratursökning var GOTLIB, GUNDA, Libris och därigenom Kvinnsam. Vi använde oss även av Google Scholar för att leta efter vetenskapliga artiklar som vad lämpade för vårt ändamål. Då vi sökte på missbruk och genus, fick vi stort utfall på behandlingsarbete i någon form i missbruksvården som studerats utifrån ett genusperspektiv med fokus på kvinnan. Då vi varken ville fokusera mer på något av könen eller behandlingsarbete så använde vi oss av sökord så som könsnormer, narkotikamissbruk, genus i aktivt narkotikamissbruk, sexualitet/identitet, normativa könsuppfattningar, gender, addiction, norms, masculinity, femininity, drug abuse, könsroller och genusperspektiv i missbruk. Med hjälp av att läsa tidigare forskning har vi fått uppslag till relevant kunskap som kom att vara till hjälp för vår studie. Vi har även använt oss av tidigare kurslitteratur som rört missbruk och genus.

4.4 Arbetsfördelning

Under hela arbetes gång har vi arbetat tillsammans med alla delmoment. Detta gällde allt från val av forskningsområde till det färdiga resultatet. Det fungerade bra och var för oss en självklarhet då vi båda kände oss lika delaktiga och var ett ständigt stöd för den andra. Vi ansåg det vara nödvändigt att ha tillgång till varandra i syfte för reflektion, diskussion och allmänna frågor om hur vi skulle utforma arbetet. Även fast det kan vara tidskrävande att genomföra alla delmoment tillsammans, efterfrågade vi den dynamik som ett nära samarbete ändå utgör. Vid intervjutillfällena var det till stor hjälp att vara två för att inte missa något i det sagda samt att ha möjlighet till en bredare tolkning av empirin. Vi värderade inte något delmoment mer viktigt än något annat utan såg det som en möjlighet att delge och ta till sig erfarenheten, upplevelser och kunskap från den andre. Ett nära samarbete var för oss varit en stor tillgång och setts som det bästa möjliga sättet att nå vårt slutresultat.

4.5 Genomförande

Det första vi gjorde var att diskutera ämnesområden som intresserade oss. Det föll sig relativt snabbt att vi ville fokusera på narkotikamissbruk i någon form. Då vi båda är feminister, var det inte någon tvekan om att vi skulle väva samman dessa två områden; narkotikamissbruk och genus. Därefter började vi med att utforma en problemformulering och ett syfte, vilket Bryman (2011) menar är det första en forskare ska göra i sin studie för att sedan kunna gå vidare till nästa steg. Vi övergick då till att välja vilket område och vilka intervjupersoner vi skulle arbeta med, vilket innebar att vi fokuserade på Göteborg och att vi ville ha med lika många män som

kvinnor. Parallellt som vi kom i kontakt med våra blivande informanter utförde vi litteratursökning och tidigare forskning. Då vi utformat problemformulering och syfte samt gjort litteratursökning och kommit i kontakt med informanter, gjorde vi en intervjuguide (se bilaga 2). Intervjuerna ägde rum på en plats som informanten fick vara med att välja själva, detta för att vi ville att de skulle vara delaktiga. Samtidigt som intervjuerna genomfördes sökte vi relevanta teorier som skulle kunna belysa fenomenet vi studerat. All empirin kom sedan att transkriberas, kodas och kategoriseras för att utgöra grunden för vårt resultat, som därefter kom att analyseras.

4.6 Urval och tillvägagångssätt

Vi valde att intervjua fem män och fem kvinnor bosatta i Göteborg, i åldrarna 32-66 år som levt mellan 15-40 år av sitt liv i ett aktivt narkotikamissbruk, men som numera lever ett drogfritt liv. Flertalet av våra informanter beskrev att de vuxit upp med missbruk, institutioner eller under andra destruktiva förhållanden. Samtliga män och kvinnor debuterade mycket tidigt i sin sexualitet och började använda narkotika redan som barn, 9-12 års ålder. Den narkotika som informanterna i huvudsak har haft gemensamt var amfetamin, men även andra droger har förekommit. De som var med i studien har sedan några år tillbaka ett drogfritt liv och har arbetat med sin missbruksproblematik i självhjälsgrupper, behandlingshem och terapi. Vi ansåg att dessa personer, som bearbetat sina upplevelser av narkotikamissbruket var mest lämpade att delta i studien, än personer som nyligen blivit drogfria och kanske inte hunnit behandla sin tidigare problematik i samma utsträckning. Detta för att försöka försäkra oss om att informanterna inte skulle ta skada av att prata om en tid som kan vara förknippad med starka känslor.

Då en av författarna har en bekant som är med i en självhjälsgrupp och tillhör en 12-stegsrörelse kallad Anonyma Narkomaner, kom vi i kontakt med vår första informant (författarens bekant). Det föll sig sedan naturligt att vi kom att använda oss av ett så kallade *snöbollsurval* för att hitta resterande informanter. Denna typ av urvalsprocess innebar att vi som forskare initialt fick kontakt med nya informanter via vår första källa (Svenning, 2003). Inledningsvis fick vår första intervjuperson en kort presentation i form av ett mejl, där syftet med studien framgick. Då han visade intresse och tackade ja till att delta så frågade vi om han möjligen visste ytterligare tänkbara deltagare. Han förde vidare den information han fått av oss till andra medlemmar i självhjälsgruppen. Då intresse fanns fick de kommande deltagarna uppge kontaktinformation till honom, som vidarebefordrades till oss via mejlkontakt. Det föll sig slumpmässigt att samtliga informanter levt en längre tid med amfetamin som huvuddrog. Det var med andra ord inget medvetet val av en viss missbrukargrupp, så som heroinmissbrukare, haschrökare eller alkoholister, från varken oss som forskare eller den bekant som spred informationen om studien till de andra i självhjälsgruppen. Kanske hade det gett annorlunda resultat om informanterna haft olika eller en annan gemensam huvuddrog, men det föll sig på detta sätt i vår studie.

Vi utformade ett informationsbrev där vi berörde studiens syfte och vad det skulle komma att innebära för informanten att delta. Vi kontaktade informanterna via mejl,

för att kunna överlämna detta informationsbrev (se bilaga 1). Sedan kontaktade vi personen ytterligare för att boka ett individuellt intervjutillfälle. Vi lät informanten välja plats, tid och miljö för att denne skulle få ett så avslappnat klimat som möjligt och känna delaktighet (Kvale, 2009). För underlätta gav vi några alternativ på tider för intervju och informanterna fick välja vilken som passade. Vi tillstötte inga större problem för att hitta en passande tid med respektive informant. Val av plats varierade men de flesta intervjutillfällena ägde rum på institutionen för socialt arbete, där vi bokade privata grupperum för att inte bli störda. Kanske var det en något tråkig miljö men vi upplevde att den var neutral och informanterna uttryckte inte något missnöje. Några av intervjuerna utfördes hemma hos intervjupersonerna, vilket också fungerade bra då det var en trygg miljö för personen i fråga. Vi såg ingen skillnad på intervjumaterialet beroende på vilken miljö vi vistades i, samtalen fungerade bra i båda miljöerna.

4.7 Datainsamling

Våra kvalitativa intervjuer ägde rum under en vecka i oktober 2013 och varje intervjutillfälle pågick under ca 40-80 minuter. En semistrukturerad intervjuform ansåg vi vara bäst lämpad i vår insamling av data. Detta innebar att vi som forskare till en början utformade en intervjuguide (se bilaga 2) som innehöll specifika teman som vi ville beröra. Eftersom vår forskning har fokus på könsnormativa uppfattningar i missbruk samt i ett senare drogfritt liv, valde vi teman som *könsnormer*, *identitet*, *intimitet* och *sexualitet*. Utifrån dessa skrev vi frågor som berörde de olika teman. Frågorna var av flexibel art där informanten fick stor frihet att utforma sina svar och utveckla sig kring sina personliga uppfattningar av verkligheten. Detta medförde att vi som intervjuare fick möjlighet att ställa följdfrågor för att förtydliga det informanten delgett. På så sätt kunde vi försöka få fram så tydliga, personliga svar och beskrivningar som möjligt i syfte att kunna förstå informantens livsvärld ur dennes perspektiv. Vi förhöll oss till de frågor vi utformat men beroende på informantens berättelse kunde vi ta frågorna i olika följd, ställa följdfrågor och ibland utelämnat frågor. Då vi fann informanternas livsberättelser gripande och intressanta, var det vanligt att vi kom från studiens syfte. Vi tillät oss lyssna och ställa frågor som kanske inte var relevanta, men vi ansåg att det var av stor vikt att vi kände oss bekväma tillsammans med informanten vilket vi många gånger gjorde då vi kunde frångå intervjuguiden. Vid flera tillfällen uppkom väsentliga delar i berättelsen som kanske inte framkommit om vi direkt återgått till intervjuguiden då vi kom in på ett sidospår. Ett sidospår som alltså i slutändan ändå ledde in oss på rätt spår. Genomgående försökte vi dock knyta an till intervjuguiden för att återgå till studiens syfte. En annan aspekt varför vi ville återgå till intervjuguiden var att vi inte ville ha för långa intervjuer då vi hade begränsad tid med undersökningen (Bryman, 2011).

Vi var medvetna om att vi skulle komma att beröra ett känsligt ämne vid intervjuerna. Därför fann vi det viktigt att försöka skapa en trivsamt stund. Vi erbjöd till exempel våra informanter kaffe och tilltugg samt började samtalen på en neutral nivå, genom att prata om världsliga ting. Vi ville lätta upp stämningen för att förmildra en eventuell nervositet, detta gällde både för oss som intervjuare samt intervjupersonerna. Vidare när vi påbörjade själva intervjun ville vi närma oss våra teman genom öppna icke-ledande frågor där informanten fick associera fritt, för att

sedan övergå till mer specifika frågor för vårt ändamål, och kanske mer riktade frågor. Oftast kom informanten själv in på känsliga ämnen och i allra högsta grad av privat karaktär. Då det var uppenbart jobbiga ämnen så ville vi avsluta intervjuerna med mer öppna frågor för att inte riskera att intervjupersonen skulle uppleva intervjutillfället som övermäktigt på något sätt (Trost, 1997). Vi författare avsatte tid för reflektion efter varje intervjutillfälle, där vi tillsammans reflekterade kring tankar, känslor och funderingar som uppkom under intervjun. Efter samtliga intervjuer var vi märkbart berörda av de berättelser vi fått ta del av. Vi diskuterade även om informanterna kanske upplevde intervjun som påfrestande. Vi frågade informanterna efter intervjutillfället, om de upplevt det jobbigt att tala om ämnet, men då vi fick till svar att de i stor utsträckning bearbetat sin problematik genom behandling och självhjälpsgrupper så uttryckte de inte att intervjun varit jobbig. Detta var något som vi forskare fick lita på och det var även en aspekt till varför vi valt informanter som varit drogfria en längre tid. Som forskare var vi kanske inte beredda på att få träda in i personernas inre livsvärld i den utsträckning vi fick. Åter igen underlättade det att vi båda var med under intervjuerna för att få utrymme till eftertanke, vilket var tidskrävande men resulterade i ett omfattande material.

Vi ville att informanten skulle känna sig delaktig i utformandet av intervjun då det kan upplevas som att vi som forskare har ett övertag eftersom vi är två och informanten ensam. För att undvika osunda maktförhållanden sökte vi få en nära kontakt med informanten vilket kan skapa förtroende där personen känner sig bekväm i att prata om det eventuellt upplevda känsliga ämnet. Det var även, för oss, en självklarhet att använda oss av ett lättbegripligt språk för att inte försätta informanten i en situation där denne inte förstår specifika ord eller begrepp (Larsson, 2005). Vi ville i så hög utsträckning som möjligt vistas i en ostörd miljö eftersom vi använde oss av ljudinspelning av intervjun samt att vi ville undvika att utomstående skulle ta del av berättelsen. Om det är mycket ljud i omgivning där intervjun utspelar sig, kan det försvåra efterarbetet. Alla ljud blir extra tydliga då ljudupptagningsutrustningen inte är selektiv likt det mänskliga örat som kan sortera bort vissa ljud. Vikten av att spela in intervjun är enligt, Bryman (2011) viktig då den möjliggör en så korrekt transkribering och efterarbete som möjligt. Genom att ordagrant memorera empirin så kan forskaren använda sig av exakta citat och genomföra en så utförlig kvalitativ analys som möjligt.

Efter varje intervjutillfälle satte vi oss ner och utförde en transkribering av det insamlade materialet. Detta för att vi inte ville förlora den känsla som vi fick under intervjun samt för att effektivisera undersökningens framfart då transkribering är ett tidskrävande arbete (Bryman, 2011). Vi båda lyssnade noggrant, ett flertal gånger på materialet för att undvika felciteringar. En av oss skrev ner citaten och den andre kontrollerade ljudinspelningen. Vi valde att ordagrant citera intervjupersonerna för att lyfta fram känslöytringar och helheten i det sagda. Därför valde vi att presentera det sagda i talform och inte skriva om, och rätta till meningsuppbyggningar och eventuella syftningsfel (Kvale, 2009).

4.8 Reliabilitet och Validitet

Med *reliabilitet* menas att det slutresultat som framkommit kan vara representativt för ett annat mätillfälle med samma undersökningssyfte och då få samma slutresultat, detta lämpar sig främst på kvantitativa undersökningar (Bryman, 2011). Därför är det svårt att arbeta för att nå en hög reliabilitet i en kvalitativ undersökning och det bör kanske utvecklas nya begrepp som passar den kvalitativa forskningen (Kvale, 2009). Vårt syfte med undersökningen har inte varit att mäta någonting utan vi ville beskriva våra informanternas föreställningar kring ett visst fenomen. För att kunna bevisa en reliabilitet exemplifierade vi utifrån så exakta citat som möjligt för att sedan med valda teorier och tidigare forskning kunna utföra en analys. Genom att använda oss av tidigare forskning som använt sig av liknande metod och fått ungefär samma resultat, skulle vi kunna se det som att reliabiliteten ökade. För att reliabiliteten skall vara hög i en kvalitativ studie så bör reliabiliteten vara med fortlöpande under hela forskningsprocessen och inte uteslutas i något delmoment. Det är högst osannolikt att det skulle kunna bli exakt samma resultat vid annan tidpunkt då detta fenomen innefattar sociala kontexter, relationer, kulturer och individuella uppfattningar, som vi som forskare har tolkat. I vår kvalitativa undersökning beskriver vi utförligt hur vi gått tillväga med insamling av empiri, bearbetning av intervju-material, slutresultat och analys, detta för att stärka vår tillförlitlighet med studien. Då vi utförde intervjuerna var vi medvetna om att vi som forskare kan påverka informanternas svar och ville därför förhålla oss till intervjuguiden för att undersökningen inte skulle styras åt ett eller annat håll. Samtidigt menar, Kvale (2009) att kreativiteten och föränderligheten kan hämmas då en kvalitativ studie har hög reliabilitet då det kan peka på att det gett ett statistiskt resultat där forskaren kanske missat de subjektiva informanternas svar (ibid).

Det vi gjorde för att nå hög *validitet* var att vi koncentrerade oss på det som skulle undersökas och inte kom från ämnet med dess problemformulering och syfte. Det var väsentligt att frågorna i intervjuerna var utformade i syfte att söka svar på problemformuleringen (Thurén, 2007). Ett sätt vi mätte tillförlitligheten i intervju-materialet var, likt Kvale (2009) poängterar, att vi inte hade någon anledning att tvivla eller ifrågasätta det informanten sagt under intervjutillfället. Det har även varit en självklarhet för oss ur en etisk synvinkel, då vi litade på personen som deltagit och delgett sin historia. Då vår intervjuteknik var av undersökande karaktär så ville vi försäkra oss om att vi under intervjuerna uppfattat informanten korrekt genom att klarifiera och förtydliga det sagda. Informanterna hade på så vis haft möjlighet att korrigera, bekräfta eller dementera vår tolkning. Genom ett förhållningssätt där vi fokuserat på problemformuleringen, tydligt utformade frågor, tillförlitlighet till informanten och förtydligande av berättelsen så vill vi anse oss arbetat för hög validitet i vår exemplifiering (Kvale, 2009).

4.9 Generaliserbarhet

Vi kommer att visa undersökningens *generaliserbarhet* främst genom att vi relaterar vissa delar av vårt resultat till tidigare forskning. Då vi endast har utfört 10 kvalitativa intervjuer så är de för få för att kunna säga att det resultat vi fått fram är representativt för alla kvinnor och män som varit i ett aktivt missbruk, det har inte heller varit vår

avsikt med studien. Vårt mål har varit att undersöka hur våra informanter beskriver sina föreställningar om kön och sexualitet i missbruksvärlden och senare i sitt drogfria liv. Bryman (2011) menar att det är svårt att generalisera kvalitativa undersökningar då människan är komplex och det är sällan som resultaten kan vara representativ för den stora massan än sig själv.

4.10 Etiska aspekter och överväganden

Det finns inga konkret givna regler för hur man som forskare skall förhålla sig till etiken, däremot går det aldrig att undgå etiska dilemman i en studie. Vi följde de riktlinjer vi ansåg relevanta i vårt arbete för att undvika eventuella obehagliga konsekvenser för informanten i sitt deltagande. Som grundläggande utgångspunkt använde vi oss av fyra grundprinciper (Bryman, 2011) för att kunna förhålla oss så etiskt försvarbart som möjligt: *informationskrav*, *samtyckeskrav*, *konfidentialiteskrav* och *nyttjandekrav*.

Informationskravet innebar att vi skickade ut ett informationsbrev (se bilaga 1) till alla deltagare för att alla skulle få ta del av syftet med undersökningen. Vi gjorde även en kort presentation om oss själva, att vi är socionomstudenter vid Göteborgs Universitet och arbetar med en C-uppsats. Det huvudsakliga syftet med brevet var att presentera vad deltagandet innebar. Vi ville klargöra att deras deltagande var på frivillig basis och att de när som helst kunde avbryta sin medverkan. Vi lämnade även våra kontaktuppgifter för att de skulle kunna kontakta oss för eventuella frågor eller om de ville avsluta sitt deltagande (ibid).

Samtyckeskravet ville vi uppnå genom att poängtera frivilligheten ytterligare, för deltagarna. Som forskare ville vi arbeta för att informanten skulle ta så liten skada som möjligt av att delta, utan att de huvudsakligen skulle komma att bidra till den vetenskapliga forskningen i sin helhet (Kvale, 2009). Vi ville muntligen innan varje intervju åter igen belysa deltagarens möjlighet att närsomhelst under intervjun avbryta, pausa eller välja att inte svara på någon fråga. Detta utan att vi skulle behöva något specifikt skäl till varför denne väljer att på något sätt frånsäga sig deltagandet. Vi ville inte försätta oss i någon maktrelation där informanten kunde känna sig tvingad av oss att fortsätta intervjun om de skulle uppleva obehag, då det är ett ämne som handlar om deras privata upplevelser (Larsson, 2005).

Konfidentialiteskravet använde vi för att skydda personernas privata uppgifter på så sätt att vi använde oss av fingerade namn och att de därmed förblev anonyma under hela forskningens utformning. Detta var någonting som vi delgav redan i informationsbrevet, för att förtydliga att de inte skulle bli utlämnade på något sätt. Konfidentialiteskravet fungerar för att skydda informanternas integritet och privatliv. Vi förklarade även att det inspelade intervjumaterialet endast skulle komma att avlyssnas av oss författare och förvaras på ett säkert sätt, som sedan skulle transkriberas och därefter raderas. Detta för att ingen utomstående skulle kunna identifiera personerna och att materialet inte ska hamna i någon obehörigs händer, vilket skulle kunna ta skada för informanten (Kvale, 2009). Vi ansåg det vara av

yttersta vikt att poängtera konfidentialitetskravet då vi hade en förhoppning om att informanten skulle känna sig bekväma att berätta så mycket som möjligt om sin livsvärld, om empirin behandlades med stor respekt.

Nyttjandekravet innebar att vi ville skydda all insamlad empiri från att användas i något annat syfte än till vår uppsats. Ingen information skulle komma att vara tillgänglig för kommersiellt bruk (Bryman, 2011). Detta var ytterligare någonting som vi ville understryka för alla som deltog i studien.

4.11 Analysmetod

För att analysera vårt insamlade transkriberade material valde vi att använda oss av en tematisk analys som angreppssätt. Vi som forskare tolkar i en analys informanterns subjektiva verklighetsbilder och upplevelser av de specifika fenomen vi berör i intervjuerna (Kvale, 2009). Utifrån en tematisk analysform letade vi efter teman i intervjumaterialet grundat på de citat som kommit fram i empirin. Vi har använt oss av en induktiv tematisering som innebar att vi förhöll oss till den empirin vi fått fram istället för att låta någon teori styra framväxten av begrepp, områden och teman. Vi lät alltså empirin utgöra grunden för alla teman med dess innebörd. Samtidigt var vi medvetna om att all tematisering utgörs av en tolkning då vi alla är subjektiva människor, i detta fall vi som forskare, med olika erfarenheter och intresseområden. Därför kom våra erfarenheter och intresseområden osökt att påverka våra val av teman fastän vi, genom den induktiva tematiseringen, försökte låta empirin utgöra den huvudsakliga grunden för temana (Braun & Clarke, 2006). För att lättare få en struktur och tydlighet så kodade och kategoriserade vi intervjumaterialet, vilket ofta är till hjälp i kvalitativa studier då innehållet kan vara omfattande. Då vi hittade återkommande uttryck, ordval och begrepp lät vi dessa bilda en kategori för att få en överskådlighet, det fanns återkommande mönster i empirin som vi ville ta fasta på (Kvale, 2009).

Vi förhöll oss till studiens syfte då vi letade teman och kategorier för att inte komma bort från essensen i vår undersökning. Samtidigt var det viktigt att vi inte endast såg till frågeställningarna i undersökningen utan var flexibla då det kunde framkomma nya teman som vi inte kunnat förutspå, förrän efter intervjuerna genomförts. Det var av väsentlig vikt att vi i analysen var systematiska och noggranna, för att kunna vara objektiva och kunna utläsa teman som var både förväntade och oförväntade och att vi då inte begränsade oss att endast förhålla oss till de valda teorierna som ligger till grund för analysen (Wibeck, 2010). Vi sökte och fann olika teman som lyfte upp konstruktioner av sexualitet, kön och makt, dess betydelse, samt skillnader och likheter i intervjuerna.

4.12 Begreppsdefinitioner och avgränsningar

4.12.1 Aktivt narkotikamissbruk

Vår definition av aktivt narkotikamissbruk utgår från Göteborgs Stad, Social resursförvaltnings beskrivning av vad som menas med tunga narkotikamissbrukare, ”personer som under de senaste 12 månader injicerat eller på annat sätt intagit narkotika dagligen, mer än fyra dagar i veckan under en månad” (Anderberg & Dahlberg, 2012).

4.12.2 Kön/genus

När vi använt oss att begreppet kön, så utgick vi från föreställningar kring manligt och kvinnligt. Vi har inte sett till det biologiska könet utan det sociala – och kulturellt konstruerade könet. Detsamma gäller begreppet genus, där vi såg till det socialt konstruerade manliga och kvinnliga könet i samhället. Vi gjorde inte någon skillnad på innerbörden av kön och genus. Vi är medvetna om att Yvonne Hirdman (2003) särskiljer begreppen kön och genus, som biologiskt och socialt konstruerat. Detta är inget vi tagit fast på men vi använde oss däremot av hennes begrepp *genuskontraktet* och *isärhållandet* som vi fann lämpliga i studien.

4.12.3 Sexualitet

Vi har valt att fokusera på sexuell lust, intimitet och kärleksrelationer. Vårt intresse handlar om hur sexualiteten växer fram i olika sociala kontexter. I enlighet med Vivien Burr (2003) ser vi sexualitet utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv, där sexualitet handlar om konstruktioner och diskurser, inte sexuella akter.

4.12.4 Intersektionalitet

När vi använt oss av det intersektionella perspektivet har vi sett till de maktstrukturer som lyfts fram. Vi har använt oss av de olika maktaspekter som påverkar framställningen av genus. Vi har därför inte använt oss av andra aspekter som det intersektionella perspektivet belyser, så som klass, ålder, etnicitet (Mattsson, 2010), men däremot missbruk.

4.12.5 Relationer

I vår empiri har vi sett till informanternas relationer. Med relationer valde vi att lyfta fram relationen till sig själv, sexuella relationer och kärleksrelationer. Vi avgränsade oss från relationer till anhöriga och vänner. Vid insamlingen av empirin fick vi material som handlade om informanternas relationer till familj och vänner, men på grund av tidsbrist med undersökningen valde vi att göra denna avgränsning.

4.13 Reflektioner kring val av metod

I efterhand diskuterade vi vårt val av intervjuform då vi märkte att vår empiri blev omfattande och större än vad vi kunnat förutse. Eftersom vi använde en intervjuguide med valda teman och några specifika frågor, men mestadels öppna frågor, så fanns det en svårighet att hålla intervjun koncis. Fastän intervjuerna ibland kom in på sidospår från temana, så var det aldrig i den mån att vi kom bort från studiens syfte. Empirin blev däremot väldigt omfattande och det hade kanske underlättat om vi haft mer konkreta frågor att förhålla oss till. Samtidigt hade det kanske inte resulterat i de unika material vi fått fram. Vi fick mycket empiri angående informanternas upplevelser kring exempelvis föräldrarollen, identitetsskapande, förnedring, prostitution och övergrepp. Detta fann vi intressant och skulle gärna se att det kan resultera i en vidare forskning i framtiden. Vi fann det svårt att välja vad vi skulle komma att presentera i vårt resultat och därmed vilka områden vi fick utesluta. Vi kan se att tidsbegränsningen och uppsatsens omfång har varit en faktor till varför vi känt oss tvungna att utesluta delar av empirin, även fast vi funnit dessa delar intressanta.

5. Resultat och analys

I detta kapitel följer en presentation av vårt resultat och vår analys av den insamlade empirin i form av ett antal teman; *den maskulina skölden*, *drogens inverkan på sexlivet*, *"It goes both ways"*, *viljan att vara i det "normala"*, och *idag är jag oskuld*. Framställningen växlar mellan, och väver samman, resultat och analys.

5.1 Den maskulina skölden

Det första temat rör våra informanternas uppfattningar om manligt och kvinnligt i missbrukarvärlden. I fokus är hur de beskriver sina föreställningar om vad som var manligt och kvinnligt i det aktiva narkotikamissbruket. Vi fann tydliga attribut för kvinnligt och manligt, där männen skulle vara tuffa, starka, "brötiga" (högljudda och bråkiga), inneha stora mängder knark, sälja droger och ta för sig av det de ville ha.

Tommy beskrev manlighet i missbrukarvärlden i termer att vara tuff:

Manligt var att man skulle vara lite tuff och helst skulle man sälja mycket knark, ju mer knark man hade desto tuffare var man ju... kriminalitet var ju också litegrann va, det här att inte bry sig utan man tog det man ville ha va. Det var ju mer manligt.

Tommy, 66 år.

Att vara tuff, eller att stå upp för sig, kunde också handla om att vara våldsam:

Manligt var att stå upp för sig, typ. Om det blev lite diskussioner så drog jag mig undan men typ som när jag högg ner en kille första gången, då tyckte jag att jag var jävligt manlig.

Magnus, 32 år.

Pekka menade idag att det bakom tuffheten kunde döljas en rädsla:

När jag tittar på det maskulina och det här, så ser jag ju egentligen rädda pojkar, och så är jag ju själv livrädd. Det blir ironiskt när man tittar tillbaka på det, med gaddningar, guldkedjor och de är tuffa och allting, så ser jag ju masker då.

Pekka, 48 år.

Linda lyfte fram att vara maskulin också kunde vara ett sätt för kvinnor att klara sig i missbrukarvärlden:

Jag tänker att i missbruket var det väl mycket manligt över huvudtaget, alltså vi kvinnor drog på oss mycket manligt, maskulint. För att inte bli uppäten där ute så behövde man vara ganska maskulin, både bland tjejerna och killarna. Man dolde väl det genom att vara så maskulin som möjligt.

Linda, 39 år.

Det fanns förväntningar på hur en kvinna skulle klä sig och agera där mannen befann sig i en överordnad position som stark och mäktig. Då Tommy, Pekka och Magnus, beskriver det de ansåg vara typiskt manligt kan vi utläsa attribut som tyder på styrkor i form av kriminalitet, droger, vapen och en allmän tuffhet. Vi ser en stark vilja att förstärka manligheten genom tatueringar och guldkedjor. Vi förstår det som att männen här upprätthåller föreställningen om vad som är manligt, genom deras agerande och yttre attribut. Pekka, menar att bakom denna fasad kunde han se både sig själv och andra män som osäkra i sin manlighet. Vi tycker oss kunna utläsa en viss rädsla för att visa sig sårbar som man, då sårbarhet och känslouttryck förknippas med det feminina. En möjlig tolkning av detta är det som Lander (2003) och Laanemets (2002) pekar på, att det i den här subkulturen har applicerats egenskaper och handlingsmönster på ett biologiskt kön. Detta kan medföra att bestämda normer och könsföreställningar skapas, vilket vi kan se att det har gjorts i missbrukarvärlden. Detta kan likställas vid det som Hirdman (2003) benämner som genuskontraktet, då informanterna pekar på att det fanns tydligt förväntade könsbundna ageranden. Vidare exemplifierar Linda att det fanns ageranden som var typiskt manligt och att missbrukarvärlden i största allmänhet var en arena karaktäriserad av manliga attribut.

Vi ser det utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv att missbrukarvärlden följer en manlig normativ kultur. Vi tolkar det, likt Wenneberg (2010) menar, att det har skapats en verklighet i missbrukarvärlden där en stark manlig sanning ligger till grund för både mäns och kvinnors agerande. Genom social interaktion med andra i denna subkultur, har de med hjälp av språket bildat en gemensam konstruerad verklighet. Vi tyder det utifrån våra informanternas beskrivningar om manligt och kvinnligt, att de vistades i en verklighet vars huvudsakliga karaktär var maskulin. Det utgjorde en norm för deras agerande och beteende samt vad som då uppfattades som ett förväntat uppträdande, för både män och kvinnor. Utifrån Lindas uttalande förstår vi det som att hon tog på sig manliga egenskaper då den sociala kontext hon levde i krävde det av henne. Hon anpassar sig till den konstruerade verkligheten och gör den till sin egen sanning. Detta liknar vi med att hon tar in den yttre konstruerade verkligheten och gör om den till hennes egen, då hon ser sig själv behöva agera på, enligt hennes uppfattningar, manligt sätt för att klara sig i den angivna omgivningen. Vi ser det utifrån Hirdman (2003) som att Linda genom hennes maskulina beteende, bryter det upprättade genuskontraktet där kvinnans könsbundna attribut pekar på motsatsen till det manliga brötiga, tuffa och starka. I och med hennes föreställning om att hon behövde vara maskulin för att "inte bli uppäten" i missbrukarvärlden, så frångår hon den givna könsordningen som fastställts i genuskontraktet.

Vi tycker oss kunna utläsa en komplexitet då kvinnan har tillskrivna maskuliniteter men med feminin rekvisita. Vi kan däremot inte se att mannen har några feminina egenskaper utan tror sig ha patent på sina manliga konstruktioner, i missbruksvärlden. Likt Lander (2003) förklarar, att kvinnor skapar sig själva i sin kontext, beroende på

plats och tid, kan vi se ett mönster gällande uppfattningen kring kvinnligt i missbrukarvärlden. Lander menar att det i sammanhanget finns en normativ syn på femininitet som är präglad av den sociala uppfattningen om ett accepterat uppförande, som utgör en ram för vad som är feminint och hur den kontrolleras. Den tydliga bilden av kvinnan målades upp som raffig, sexig, smutsig, promiskuös, manligt beteende och frakta sig själv.

Kerstin beskriver det kvinnliga i missbruksvärlden som anspelande på det sexiga:

Det är ju nästan lite skämmigt, men de är det ju inte, för nå... lite sexigt på något sätt, det var lite att anspela på det som kvinna. Samtidigt vet jag inte om jag skulle visa på något vis, om jag behövde hävda mig på något sätt – att jag skulle väl också ut och använda någon skruvmejsel och sånt dära och sno bilar och den varianten som männen.

Kerstin, 48 år.

Det sexiga kunde innebära att kvinnor klädde sig porrigt:

Kvinnligt, jag är jävligt osäker på det. De flesta kvinnor i missbruket var ju halvt som halvt män. Åh, lite skitna, valkar i händerna, jag är jätteosäker på den frågan. Sen var det ju ofta så att kvinnorna klädde sig porrigt.

Magnus, 32 år.

Den kontroll som Lander (2003) talar om, tolkar vi utifrån Kerstins och Magnus citat att kvinnorna kontrollerade sin femininitet med stereotypa kvinnliga accessoarer så som porrig klädsel med korta kjolar och höga klackar. Vi ser det som ett komplement till de valkiga händerna och det manliga levernet där även kvinnan ska kunna sno bilar och handskas med en skruvmejsel, likt männen. Kanske är det ett sätt för kvinnorna att behålla en känsla av kvinnlighet i den, i övrigt, mansdominerade subkulturen. Vi ser att det här skapas kön, på så sätt, likt Hirdman (2003) och Mattsson (2010) menar, att det finns förväntningar på hur en kvinna bör agera, klä sig och tala på ett speciellt sätt, vilket skiljer sig från mannen som förväntas vara stark och auktoritär. Vi finner tydliga termer som representerar kvinnligt och manligt, därmed ser vi även, som Hirdman (2003) menar, att det finns ett isärhållande av de konstruerade könsuppfattningarna. Vidare ser vi utifrån Mattsson (2010), De los Reyes och Mulinari (2005) att språket har en stor betydelse då det skapas dikotomier som fungerar vägledande när människan tolkar strukturer och maktordningar. Kerstin och Magnus beskriver kvinnornas egenskaper med ord som porriga och skitna, vars motsatser skulle kunna vara återhållsamma och rena. Kvinnorna tilldelas stereotypa negativa egenskaper genom språket. Denna stereotypifiering sker då det finns ett behov av att överdriva och tydliggöra individens karaktärsdrag, på så sätt osynliggörs både männens och kvinnornas inre kvalitéer och individens komplexitet minimeras.

Vidare kan vi se med hjälp av Görans citat, ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv som Burr (2003) beskriver det som att Görans uppfattningar, tankar och känslor kring vad som i subkulturen är kategoriserat som normalt och icke-normalt för en kvinna.

Att utöva våld var någonting som Göran inte såg som kvinnligt beteende:

Våldet hade ju inte kvinnorna på samma sätt som männen hade, det där våldsbeteendet om man säger så. Men sen fanns det la kvinnor som hade mycket våld också och det blev ju lite ännu hallå?!... aah något som inte stämde alltså. Något som aah, jag kan inte beskriva det men någonting som ringde fel.

Göran, 50 år.

Vi ser att det finns flera sätt att skapa och uppfatta ett visst fenomen. Ett fenomen där det konstruerats specifika handlingsmönster som är accepterade eller uteslutna, tillåtna eller otillåtna. Genom att vissa beteenden anses vara acceptabla och andra inte, så innebär denna form av konstruktion även utövande av makt. Vi tolkar Görans uttalande, utifrån Burr (2003), att Göran är den som anser sig ha makten att avgöra vilka som får agera våldsbenäget på den arenan där männen är självklara. Han uttrycker, då kvinnorna påvisar våldsbeteende så blir det en dissonans i den manliga konstruktionen han skapat i samspel med andra i subkulturen. Han uttrycker det var "någonting som ringde fel" då kvinnorna var inne på det manliga territoriet och utövade våld, då våld är någonting som är ett särdrag för det manliga beteendet och agerandet i missbrukarvärlden.

Oavsett män eller kvinnor som missbrukare, så är de, enligt Trulsson (2006) avvikande från den samhälleliga synen på respektabla män och kvinnor. Män och kvinnor som missbrukar utgör en grupp, som anses vara missanpassade i flera avseenden i förhållande till samhället. En grupp som tillskrivs generella negativa egenskaper som representeras av kriminalitet, prostitution och användare av illegala droger. Denna grupp som avviker från samhällsnormen kan ses som stigmatiserad då t.ex. användandet av illegala droger innebär lagbrott, så sänder samhället som normsändare ut signaler att missbrukarna är normbrytare. Detta menar Repstad (2005), medför att missbrukarna uppfattar sin livsstil som avvikande. Det har då bildats en subkultur – missbrukare – som står utanför samhällets normativa acceptabla beteende. Vi ser utifrån stämplingsteorin att det kanske även finns en tendens för *självuppfyllande profetia* om missbrukarna ser sig själva som avvikande. Vi tolkar det på så sätt att t.ex. männen som i stor utsträckning ägnar sig åt kriminalitet, fortsätter med detta för att de redan är stämplade som kriminella. Detta har sedan omvandlats till någonting förväntat i subkulturen, ett agerande för männen, ett ansett manligt och starkt beteende. I och med det, förstår vi det som att de förlikat sig med tanken att de är normbrytande från samhället och efterlever den stämpeln de fått som kriminella. Vidare menar Berg (2010) att det i sin tur finns stämplingar inom subkulturen. Detta kan vi se då Göran stämplar kvinnor som befattar sig med våld, som någonting som är fel, någonting som inte stämmer i subkulturens konstruktion av det acceptabla kvinnliga. Det finns alltså normbrytande beteende inom en redan normbrytande kultur.

Vi har genom vår insamling av empiri, sett en tydlig framställning av missbrukarvärlden som manligt dominerande i flera avseende. Utifrån detta förstår vi det som att männen har högre social status än vad kvinnorna har. Vi kan se detta utifrån Connell (1999), då hon beskriver att männen har en överordnad position över kvinnorna, där män kan utesluta kvinnorna från den mansdominerande *hegemonin*. För att återigen se till Görans utlåtande, ser vi här att han i sin roll som man, är överordnad kvinnan. Fastän han tillhör en stigmatiserad grupp i samhället, så är han överordnad kvinnan i subkulturen, tolkar vi det som. Som tidigare nämnt har kvinnorna tilldelats negativa egenskaper (smutsig och porrig) vilket resulterar i en lägre social status, vilket inte männen har i samma utsträckning. Vi kan se att de med lägre status lättare tillskrivs negativa egenskaper och löper högre risk att stämplas av de med högre status – i detta fall då Göran stämplar kvinnorna beteende som avvikande.

5.2 Drogens inverkan på sexlivet

Det andra tema vi fick fram rör våra informanternas beskrivningar kring relationer till sig själv och andra, de kom då osökt in på sin sexualitet i missbruket. Detta var någonting som vi tog fasta vid och ville lägga lite mer fokus på, då det utgjorde en stor del av deras berättelser. Vi ser att sexualitet är ett samspel mellan människor, likt Gagnon och Simon (1973;1986) menar, att tankar och förhållningssätt till sexualitet formas i ett socialt sammanhang. Dessa tankar och handlingsmönster kring sexualitet, ser vi, skiljer sig avsevärt hos informanterna när de beskriver sina upplevelser ”då” i ett aktivt missbruk och ”nu” i det drogfria livet.

Magnus använder termer som mani och sjukligt beteende gällande sitt sexliv i missbruket:

Då var jag säker, tror jag... det var mer maniskt sexuellt, liksom ligga och ha sex i ett dygn liksom. Det var inget smek och kyssas för känslornas skull. Man avbröt en stund, tog en ny dos och fortsatte sen igen och så höll man på i många timmar. Det var en mani och sjukligt beteende.

Magnus, 32 år.

Även Linda, Pekka och Tommy, lyfter drogens betydelse då vi frågade dem vad sexualitet stod för i missbruket. Det framkom då vilken inverkan drogen hade i sexuella möten. Linda pekar på att drogerna och sexet hade en nära relation:

Öhm, nae jag vet inte... vad stod det för? Det var någonting som hörde till. Hade man en relation med någon så var de väl det handlade om liksom – man slog i sig och antingen var man ute och bröt (gjorde inbrott) eller så låg man och pippade i flera timmar liksom.

Linda, 39 år.

Pekka menar att den sexuella lusten blev starkare vid intaget av droger:

Jag har ju egentligen alltid haft lite dålig självkänsla när det gäller det sexuella så, kan jag ju känna, även i missbruket. Men det blev ju en stark sexualdrift när man använde amfetamin.

Pekka, 48 år.

Även Tommy pekar på att drogerna påverkade den sexuella lusten:

Jag var en he-man... ja visst, man kunde hålla på länge och det var häftigt så och man blir kåt som fan och så där va.

Tommy, 66 år.

Övergripande beskrivningar av informanterna syn på sexualitet i det aktiva missbruket präglades av intensitet, sex som maktmedel, förnedring och avstängdhet. Vi kan ur empirin utläsa att drogen styrde personernas sexuella lust. När Magnus talar om sig själv som sexuell varelse i missbruket framkommer det att drogen hade stor betydelse då den formade hans kemiska självförtroende. Vi tycker oss kunna utläsa en avsaknad av emotionell närvaro i det sexuella samspelet i missbruket, om det ens fanns ett samspel. De uttrycker en mani, en kemisk drift som mer eller mindre resulterade i en besatthet. Vi ställer oss frågan om det kan vara ett förväntat beteende på den sexuella arenan i missbruksvärlden? Då vi ser till de sexuella skripten som existerar i missbruket, kan vi utläsa att det konstruerats en verklighet och ett kulturellt scenario som innebar att den sexuella lusten blev alltmer påtaglig då droger intogs. I samklang med Gagnon och Simons (1973;1986) teori gällande sexuella skript, ser vi att det fanns förväntningar på en intensiv sexuell aktivitet, oavsett kön, då droger var inblandade. Vi kan se att det kanske har skapats en tradition i missbruket att det ska vara sexuellt maniskt och även om personerna inte håller med om det så anpassar de sig efter det så att det intrapsykiska och interpersonella passar ihop med det kulturella scenariot. Det konstruerades en verklighet som präglades av sexuella lustar i samband med drogerna. Vi ser att det är kulturellt bundna traditioner med förväntningar på roller som karaktäriseras av sex, och att det då kanske är svårt för individen att skriva om förväntningarna på de olika rollerna och de anpassar sig därför efter de konstruerade kulturella traditionerna – missbruksvärlden; en arena där personer förväntas vara sexuellt aktiva i flera timmar, vid intag av droger.

Vidare då informanterna beskrev den sexuella situationen som manisk och intensiv, talar de i samma stund om en avsaknad av intimitet. Flertalet av våra informanter beskrev att de inte visste vad intimitet var i sitt aktiva missbruk. De förknippade intimitet med sex, droger och intensitet. Det är en stor skillnad mellan deras beskrivningar av intimitet, då i missbruket och idag i sitt drogfria liv.

Idag har intimitet inte samma innerbörd för Linda, som det hade i missbruket:

Jag tror att man kanske tänkte att det var väldigt intimt vissa gånger men det var ju ganska intensivt istället, så att jag tror inte att jag förstod skillnaden så. Jag gör det idag. Intimitet är någonting man får träna på.

Linda, 39 år.

Göran beskriver det som att känslorna var manipulerade i missbruket:

Det är inte samma som vad det är idag, det var nog inte intimitet utan intensitet. Det var inte samma sak. Känslorna var manipulerade av drogerna, jag tillät mig inte att känna helt enkelt. Känslorna var i huvudet, jag ville glömma och gå vidare.

Göran, 50 år.

Linda och Göran likställer intimitet med intensitet och att de inte kunde se skillnaden mellan dessa. Göran talar om att känslorna var manipulerade av drogerna, vi kan här utläsa en förträngning av kanske existerande jobbiga känslor som finns i ett missbruk. Vi ser det som att den kemiska självkänslan byggs på för att klara av vardagen, prestera och leva upp till de förväntningar som finns på den sexuella arenan.

Idag uttrycker Magnus att intimitet inte behöver handla om sex:

Intimitet? Det var ju att sätta på tjejen så hårt som möjligt. Idag behöver det inte ha med sex att göra, utan bara ligga bredvid varandra, prata, klia varandra på ryggen eller kyssas.

Magnus, 32 år.

Intimitet kan idag handla om ärlighet och närhet:

Jag kan tycka att det är intimt att äta med någon idag. Sex... ja, det försöker jag tycka är intimt. Jag har en vision av att klara av att ligga naken bredvid någon i ljuset, att älska med någon i dagsljus. Jag har ju gjort det hundratals gånger men jag har ju inte varit med så att säga, det har bara varit en roll. Huvudet har inte varit sammankopplat med hjärtat. Idag jobbar jag för att kunna ligga bredvid någon och känna intimitet, ärlighet och närhet.

Klara, 52 år.

Tommy kan idag se att det var svårt att se intimitet i missbruket:

Jag tror inte det fanns någon intimitet i missbruket, nej. Jag har blivit bränd så många gånger, jag har förstått att folk går över lik. Ärlighet och sådant var ju inte värt någonting så länge det fanns något annat, alltså då det fanns droger man kunde få istället. Jag vill påstå att det inte fanns någon intimitet i missbruket. Idag däremot är intimitet att vara tillsammans med min familj och att försöka vara jag, mitt själv. Intimitet idag är ju ärlighet, att ha ett

öppet sinne, så är det... att våga titta och ta till mig det som jag kanske dömt ut tidigare och inse att det berör mig också.

Tommy, 66 år.

Vidare förstärker Magnus, Klara och Tommy att det i missbruket handlade mycket om sex när de relaterade till intimitet, vilket skiljer sig från deras uppfattning idag. Intimitet är någonting komplext som idag inte förknippas med sex, droger och intensitet. Vi kan utläsa en strävan att i missbruket vara intim med någon även om de flesta informanter klart och tydligt beskriver att det inte visste vad intimitet stod för. Rädslan för att återigen bli "bränd" som Tommy uttrycker det gör att han kanske inte vågade vara intim med någon utan accepterade närheten genom intensiteten istället. Utifrån dessas citat så kan vi tydligt se hur språkets makt påverkar människan som berörs genom det socialkonstruktivistiska perspektivet, då våra informanter beskriver sina upplevelser kring intimitet och intensitet. Det blir det väldigt målande och metaforsikt tydligt. Den konstruerade bild som språket förstärker, passar inte ihop med den samhälleliga normativa föreställning som skall representera intimitet.

Vi forskare har utifrån den samhälleliga kulturella kontexten en bild av intimitet som vacker och fin. Vi ser det som att det blir en diskrepans mellan informanternas syn på intimitet i missbruk och i det drogfria. De beskriver att det i missbruket fanns en verklighet och en konstruerad sanning gällande intimitet som intensiv, medan de idag förhåller sig till den, vad vi författare ser som den, accepterande och gängse samhälleliga synen på intimitet som representeras av ärlighet, respekt och fysisk närhet som inte behöver relateras till sex. Vi kan utläsa att det har skett en omskrivning av det sexuella skriptet, likt Månsson (2012) pekar på, då det nu förhåller sig till nya traditionsbundna kulturella scenarion som stämmer överens med deras nya intrapsykiska och interpersonella skript. Utifrån citaten ser vi att informanterna successivt arbetar för att skriva om sina intrapsykiska skript på så sätt att de söker se till sina känslor som styr deras avgörande om en situation är sexuell eller inte, då de tidigare har varit styrda av drogen.

5.3 "It goes both ways"

En tydligt framträdande faktor som framkom när vi samtala med våra informanter om sexualitet i missbruket, var den makt som ständigt var närvarande, detta kom därför att utgöra grunden för vårt tredje tema. Informanterna beskriver att sex användes som ett tydligt maktmedel för att få det man ville ha. Vi kan även se att detta maktmedel fungerade som ett utnyttjande från båda parter, både män och kvinnor. Holmberg (2000) visar i sin studie att det finns olika strategier för kvinnor att förse sig med droger. En möjlig väg är den s.k. "sängvägen" vilket ofta leder till en stämpel som "tjackhora", vilket kan liknas med en byteshandel där kvinnan erbjuder sexuell umgänge i utbyte mot mannens droger.

Rickard uttrycker att alla sålde sig för knarket på ett eller annat sätt:

Tjackhora... jag tyckte att tjejer som hela tiden visste vart påsen (knarket) var någonstans, jag gillade dem. Det fanns en kreativitet i det, men de var ju... den där jävla tjackhoran som sålde sig för en panna (en dos amfetamin) och så här, så var det ju, det gjorde ju alla och även jag på mitt sätt då va.

Rickard, 59 år.

Då kvinnorna gick sängvägen ser Magnus det idag som att kvinnorna blev utnyttjade:

Alltså kvinnorna la sig och hoppade i säng med männen för att få droger, tjackhoror. I den stora helheten så såg jag att tjejerna gick sängvägen och det var ju killarna snabba på att utnyttja också, ja jag ser det som att kvinnorna blev jätteutnyttjade i missbruket.

Magnus, 32 år.

I utnyttjandet menade Anna idag som att det fanns en makt där drogerna fanns:

Vad ska man säga... det har funnits klara skillnader mellan vem som har påsen. Då har dem makten liksom och det har ju funnits gånger som jag har gjort saker som jag helst velat spy av för att få drogen. Jag har ju sett mycket utnyttjning, verkligen alltså, där det handlar om att stå och vifta med påsen och ha den makten. Trycka i kvinnor så mycket droger som möjligt för att de ska vara så väck så att det går att göra vad man vill med dem.

Anna, 50 år.

Att vara där drogerna fanns kunde även innebära smärtsamma känslor:

Jag var väldigt besatt av att säga till alla att jag fraktade mig själv, det blev nästan som en fixidé och det var väl för att det gjorde för ont för att se att det var så att jag var där knarket fanns. Jag tänker väl att vi tjejer hade väl issues mot tjejer som var liksom öppet, vad vi kallar dem, tjackhoror. Fast tjackhoror var väl allihopa, även männen också kan jag se.

Linda, 39 år.

Sett ur stämplingsteorin ser vi hur de så kallade "tjackhororna" säljer sig själva, blir utnyttjade sexuellt och får en låg social status i subkulturen. Det blir ett avvikande beteende som inte anses vara optimalt och därmed inte heller ansett accepterad hög social status. Det blir, som Repstad (2005) menar, en *informell* stämpel där både män och kvinnor fritt uttalar negativa kännetecken som tjackhororna får representera. Samtidigt pekar informanterna på att nästan alla var tjackhoror på ett eller annat sätt, oavsett kön. Då Magnus talar om att kvinnorna gick sängvägen för att nå drogerna, så utnyttjade männen denna position då de fick sexuellt umgänge i utbyte mot droger. Vi ser att det fanns en outtalad överenskommelse från bådas håll, mellan män och

kvinnor. Då denna stämpel som "tjackhora" hade låg status, kan vi se en röd tråd i citaten att alla ville intala sig själva om ett självvalt beteende och ett jämbördigt utbyte. Kanske för att inte förlika sig med tanken att de hade en låg status. Om vi ser till Connell (1999), kan vi tolka det som att männen kanske inte upplevde sig ha fullt lika låg status som kvinnorna då de var överordnade kvinnorna. Däremot kanske de kunde uppleva att de tappade status i förhållande till andra män som inte var så kallade "tjackhoror" då det finns hierarkier i den manliga hegemonin, där tjackhoror är underordnade män som inte är det.

Utifrån Ambjörnsson (2004) kan vi se att en förlorad självkontroll medför en känsla av skam. Kanske var det så att informanterna i sitt aktiva drogmissbruk inte ville förlika sig med ett skamfyllt beteende, utan valde att se det som ett utbyte och påvisa att andra som betedde sig som tjackhoror var avvikande och inte respektabla. Det kan vara så att det fanns en strukturell maktordning där "tjackhororna" var långt ner på den hierarkiska stegen. Det som anses vara normalt skapas och kontrolleras av individerna själva, menar Ambjörnsson samt skapar maktförhållanden som medför att individen blir en del av normen. Med detta kan vi se utifrån Ambjörnsson att skammen med att vara en "tjackhora" fungerade som ett riktmärke för den normativa femininiteten. Skammen skulle kunna fungera som en reglering av god eller dålig femininitet – upplevd skam likställs vid dålig kvinna.

Vi kan se att det fanns en rangordning där prostitution är sista utvägen för att försörja sig då prostitution är förknippat med starka skamkänslor. Vi tolkar det som att kvinnorna i missbruket som byter sex mot droger, ser det som mindre skamfyllt än om de hade varit uttalat prostituerade. Kanske ser de fenomenet som ett jämbördigt byte jämfört med prostitution som innebär att kvinnan säljer sig själv för att ha råd att köpa sina egna droger. Vi ser att det skapas en negativ kausalitet som Taylor (1993), Harding och Hamilton (2009) pekar på då de beskriver de prostituerades användande av droger i hopp om att förmildra den mentala påfrestning det innebär att sälja sex. För att kunna orka sälja sex så måste de använda droger. På liknande sätt kan vi se ur ovanstående citat gällande, hur "tjackhororna" i jakten efter drogen går med på kroppsligt utnyttjande, kanske för att intala sig själva att det är ett jämbördigt utbyte för att inte fyllas av den skam och mentala påfrestning som det innebär att sälja sex. Även fast de inte säljer sex för pengar så säljer de ändå sexuellt umgänge för droger.

Vi tolkar det utifrån informanternas uttalanden kring deras syn på sexualitet i det aktiva missbruket som att det sexuella användes av männen som ett maktmedel för att få sex, och av kvinnorna som en motmakt, för få tillgång till drogen, som oftast kontrollerades av män. En informant uttrycker det som att "*it goes both ways*" då hon talar om sambandet och utnyttjandet mellan sex och droger. Vi tolkar det som att det kanske kan vara ett uttryck för att förmildra utnyttjande och förtryck i situationen.

5.4 Viljan att vara i det ”normala”

Det fjärde temat växte fram då vi i samtal med intervjupersonerna tyckte oss kunna utläsa en viss frustration hos kvinnorna när det gällde deras sociala status och relationer i missbruket. Relationer till andra som kom att påverka informanternas relationer till sig själva, i många fall en total avsaknad av relationer till sig själva. Det fanns begränsningar i deras handlingsutrymme som var kontrollerade och konstruerade av männen. Kvinnornas olika egenskaper kom i skymundan och ersattes av starkt stereotypa särdrag för hur en kvinna ska vara – hon skall städa och se efter hushållet i väntan på att mannen ska komma hem.

Klara pekar på att tjejerna skulle föra sig då killarna var ute:

Typiskt manligt, tänker jag så här spontant att killarna var ute och pundade. Det var okej att de var ute hela nätterna och borta i 14 dagar, det är det första jag tänker på. Medan tjejerna skulle vara hemma, vi var hemma och hade städgrejer för oss och pillegrejer, vi var mer inne, vi skulle föra oss... 'så gör inte min tjej, hon är inte ute och pundar med andra'.

Klara, 52 år.

Anna pekar här på att det som tjej kunde vara svårt att synas som individ:

Ute i svängen så har det ju aldrig varit Anna utan 'Burkens tjej'. Det är också det här med att jag aldrig har varit en egen individ, utan jag har varit 'hans'. Även när jag blev drogfri så var det samma där, jag var 'hans tjej'. Men hallå, ANNA heter jag! Alltså det är jätteviktigt för mig, jag älskar att höra mitt eget namn sägas. Även när det tog slut då var jag 'Burkens före detta tjej'. För helsike, jag är ju en egen individ!

Anna, 50 år.

Vi kunde under intervjuerna tolka att det fanns en strävan att leva upp till sin partners önskan om vilka egenskaper en idealpartner ska ha. Vi tycker oss kunna utläsa en inre motstridighet som kan liknas med det Taylor (1993) talar om, då hon pekar på att kvinnorna gör våld på sig själva när de åsidosätter sina individuella önsknings i hopp om att vara älskad av sin partner. Då kvinnorna vet att en relation bör bygga på ömsesidig kärlek, kan vi se att kvinnorna nöjer sig med att känna sig behövda av sina partners oavsett om det innebär att ta hand om hushållet och se till att maten står på bordet. Det visar även Ungmarks (1992) undersökning prov på, där det framgår att männen har en önskvärd bild om att kvinnorna ska vara fogliga, återhållsamma och vackra. Detta är egenskaper som inte är karaktäristiska för narkotikamissbrukande kvinnor. Vi ser det som att Klaras kille i det här fallet kanske hade en strävan efter att försöka anpassa Klara till den normativa bilden av den fogliga och behärskade kvinnan, genom att försöka kontrollera och begränsa hennes handlingsutrymme då hon helst skulle vara hemma, städa och vänta på honom. Vi kan se att Klara och hennes kille tydligt förhöll sig till det genuskontrakt, som Hirdman (2003) beskriver då vi ser att det kanske fanns en strävan från hans sida att styra in "sin kvinna" till

den starkt stereotypa kvinnorollen. En starkt präglad kvinnoroll som sedan länge dominerat i den samhälleliga kontexten. Vidare understryker vi det Connell (1999), Hirdman (2003) och även Ungmark (1992) poängterar då de ser att kvinnorna i missbruket likställer sig vid det förtryck som faktiskt existerar från männen och även lever upp till de förväntningar som råder. I detta fall då Klara stannade hemma och väntade på att hennes kille skulle komma hem, vilket vi ser som en tydlig förstärkning av den traditionella kvinnorollen och genuskontraktet får då leva vidare.

Som nämnt tidigare, tycker vi oss kunna utläsa en frustration hos de missbrukande kvinnorna i den stereotypa kvinnorollen som de tilldelats. Anna uttrycker en avsaknad av självständighet och subjektivitet i en strävan att få vara en egen individ. Även Klara uttrycker detta då vi i en följdfråga frågade henne om kvinnorna ändå inte var ute och ”pundade” som männen:

Kvinnorna? Ja! Jag gjorde ju också det, men innan jag gjorde det så tyckte jag också att ”men vadå ute hela nätterna med killar och i bilar och hålla på att mecka”. Sen tröttnade jag ju också på att sitta hemma och bara vänta och vänta och vänta, de var ju vad det bestod i, en väntan. Så då bestämde jag mig för att jag också skulle gå ut och det var ju inte så uppskattat, verkligen inte.

Klara, 52 år.

Vi tolkar Klaras och Annas beskrivningar som en inre maktkamp där det fanns en strävan efter att vara den ”goda” kvinnan samtidigt som hon då riskerade att åsidosätta sina egna intressen. Med detta menar vi att Klara beskrev en önskan om att behaga sin killes förväntningar på henne som hemmafru och då anammade hon samma syn och förväntningar på kvinnor, som hennes kille hade. Hon förklarar att även hon ansåg att kvinnorna inte skulle vara ute hela nätterna som männen, utan skulle vara i största allmänhet behärskade och förhålla sig till den generella normativa uppfattningen kring kvinnors beteende i subkulturen. Samtidigt förstår vi det som att både Klara och Anna hade en stark längtan till att få bryta upp från den påtvingade positionen. Anna säger att hon älskar när andra säger hennes namn, obundet från hennes pojkvän. Hon ser sig själv som egen självständig individ. Detta är även någonting som Klara poängterar, att kvinnorna har egna val och ett liv som de själva kan bestämma över. Vi ser det som att de till en början levde sig in i den mansdominerade världens tankebanor men att det sedan finns en uppbyggande ambition till att bli eller förbli en egen subjektiv individ. Då kvinnorna här till en början förlikar sig vid sin restriktiva position, kan vi se likt Hirdman (2003) och Mattson (2010) att kvinnorna här upplevde en trygghet även om de befann sig i en underordnad position. Genom att de kanske förlikade sig vid sin ställning i könsordningen så bidrog kvinnorna till upprätthållandet av hierarkin i missbruket. Vidare lyfter Mattsson att kvinnorna kan anse sig själva ha valt sin position istället för att se det som ett strukturellt utformat förtryck. Kanske är det ett sätt att försvara sina handlingar och rättfärdiga sig själv istället för att se sig själv som avvikande och normbrytande, vilket kanske kan skada personen syn på sig själv.

I samstämmighet med Klara och Annas citat vill vi lyfta fram ett uttalande från Rickard där han talar om sina relationer till kvinnorna i missbruket:

Jag har knullat runt bland mina missbrukarkamrater men jag har inte haft sällskap med någon... Jag har ju hela tiden levt med ett ben i varje. Ett ben i ett annat socialt sammanhang och ett ben i missbruket. Jag brukar säga att jag har stått där bredbent och fått mycket sparkar i skrevet.

Rickard, 66 år.

Rickard beskriver här att han i det aktiva missbruket inte hade några långvariga relationer till kvinnor som, likt han, levde i ett missbruk. Han kunde ha fysiska relationer men när det handlade om parrelationer så tydde han sig till kvinnor som levde utanför missbrukarvärlden, han agerade i två sociala sammanhang samtidigt. Vi tolkar detta som att han i sin beskrivning uttrycker en komplexitet då han försökt väva samman missbrukarvärlden med den drogfria världen. Vi tycker oss se ett tydligt samband mellan Rickard och Klaras kille, som sökte en kvinna som stod för foglighet, behärsklighet och stöttning. Klaras kille, anser vi, sökte forma sin flickvän i missbruket på ett sätt så att hon mer eller mindre tvingades leva som den stereotypa uppskattade kvinnan medan Rickard sökte sig utanför missbrukarvärlden, till kvinnor som inte har de negativa stereotypa attributen som missbrukare, smutsiga och porriga. Detta är ett fenomen som Ungmark (1992) visar på i sin studie där även hon fått fram resultat som tyder på att män tenderar att söka sig till kvinnor utanför missbrukarvärlden när det gäller seriösa relationer. Detta för att de kvinnorna representerar egenskaper som omhändertagande, rena och stöttande. Kvinnor å andra sidan i ett aktivt missbruk tenderar att ty sig till likasinnade män, som då oftast påverkar dem negativt, enligt Ungmark. Detta är någonting som även vi kan se i vår empiri där kvinnorna uttrycker en strävan efter att slå sig fri och klara sig själva eller förlika sig vid tanken att de är underordnade männen, inte enbart i subkulturen utan även i hemmet.

Vi har resonerat angående männens ”val” av en partner och tycker oss kunna utläsa en strävan efter att ha en kvinna som lever upp till mannens önsknings om en god, foglig, respektabel kvinna. Män vill vara med ansedda goda ”normala” kvinnor.

Starka kvinnor är någonting som Rickard sökte, och oftast utanför subkulturen:

Jag var aldrig riktigt hemma, jag älskade ju det kriminella och spelet och det men kände mig aldrig riktigt hemma där. Jag gillade starka kvinnor, kvinnor det var lite motstånd i. Jag sökte mig utanför missbruket när det gällde relationer va, jag gillade dom kvinnorna...

Rickard, 66 år.

Hilte (1996) beskriver att individer i interaktion med andra människor utvecklar och påverkar uppfattningen om sig själv. Vi tolkar det som att Rickard ville behålla en del av sig själv i det ”normala”, i detta fall det drogfria livet, vilket han gjorde genom att

endast ingå i relationer med icke-missbrukande kvinnor. Kanske var det en ambition att inte förlika sig fullständigt med den avvikande stämpeln som missbrukare. Då han hade en relation med en drogfri kvinna, kan vi se det som att samspelet dem emellan fungerade som en positiv effekt för Rickards självbild. Han vill inte släppa det ”normala” livet fullt ut men var samtidigt inte villig att överge sin missbrukarkarriär. Vi tycker oss kunna se det som att Rickard kanske innehade en högre status i missbrukarvärlden om han hade kvar ”ett ben” i den drogfria världen genom att ha relationer med drogfria kvinnor. Kvinnor som representerar positiva egenskaper som kanske påverkade hans självbild som något mer positivt i subkulturen. Om det höjde hans sociala status löpte han mindre risk att bli stämplad i subkulturen som något negativt, utan förhöll sig inom ramen för en respektingivande position.

När vi vidare frågade intervjupersonerna hur deras relationer ser ut idag, blev det en tydlig diskrepans. Det framgick att de i missbruket hade fokus på att leva upp till sin partners förväntningar och att i största allmänhet försöka leva upp till ett gott ryckte. Idag skildrar informanterna en annan bild av relationer. En relation till dem själva som individer.

Kerstin benämner sin relation till sig själv i missbruket som en illusion:

Jag har en bra relation till mig själv idag, jag tycker att jag är okej idag, jag tror jag tycker om mig själv idag. Jag gjorde inte det i missbruket. Då fanns det ingen relation till mig själv skulle jag vilja säga idag, det var en illusion. Jag trodde jag hade en bra relation till mig själv, jag trodde det. Jag tyckte jag var en bra tjej med bägge fötterna på jorden, visste vad jag ville, skulle klara mig själv om det var så, trodde jag. Men jag var som ett frö för vinden...

Kerstin, 48 år.

Kemisk självkänsla kan också ses som en illusion rörande relationen till sig själv:

Det handlade om kemisk självkänsla och kemiskt självförtroende, mycket. Det är två helt olika världar – en nattmänniska blir en dagmänniska. Idag bryr jag mig inte så mycket om vad andra tycker och tänker om mig, de får göra vad de vill. Jag känner mig friare på något sätt, jag är fri, fri varelse, jag tycker om den jag är idag. Jag är snäll mot mig själv, även om jag gör fel och när jag brister i något. Sen kommer ju kanske skuld och skam och det men sen så kommer den där ’nämen vafan’ jag gör så gott jag kan. Så kommer den där kärleken till mig själv.

Göran, 50 år.

Linda beskriver idag som att det i missbruket handlade om en fasad:

Idag jobbar jag mycket på relationen till mig själv, jag tycker den blir bättre och bättre. Då hade jag nog ingen relation till mig själv, det handlade väl om

att överleva. När jag ser tillbaka var det ju bara det, det handlade om. Hålla fasaden uppe...

Linda, 39 år.

Kerstin, Göran och Linda beskriver alla att tiden i missbruket definierades av en konstruerad värld där deras individuella egenskaper osynliggjordes. Vi ser att de befann sig i en subkultur som är stigmatiserad från samhället och står för flera negativa karaktärsdrag så som prostitution, kriminalitet, lagbrytare och pundande. Utifrån stämplingsteorin, kan vi se att det sker en *formell* stämpling då missbrukare tilldelas samhällseliga tillmälen och vi förstår det som att individernas handlingsmönster begränsades (Repstad, 2005). Den stigmatisering som de levde i, i missbruket, befästes hos individen och påverkade dennes syn på sig själv negativt och sina inre kvalitéer hamnade i skymundan. Vi ser att våra informanter som numer lever ett drogfritt liv och inte längre ingår i den stämplade avvikande gruppen, successivt skalar av de tidigare negativa attributen. Vi kan se utifrån stämplingsteorin att deras positiva egenskaper ständigt varit närvarande, men undandömda av samhällets stämpel. Samhället ser vi som en maktstruktur där narkotikamissbrukare är kraftigt underordnade och inte önskvärda. Vi ser, likt Connell (1999) och Mattsson (2010), att missbrukare är i en underordnad position och har sedan länge befunnit sig där i den samhällseliga maktstrukturen. De utgör en avvikande subkultur, som inte ifrågasätts då deras beteende anses vara självvalt. Vi kan utläsa i vår empiri att informanterna sett sig själva som avvikande och att deras uppmärksammade negativa egenskaper är något de levt upp till. Det som vi vidare kan tyda är att samtliga informanter uttrycker en kärlek till sig själva idag och de fokuserar på sina inre kvalitéer och egenskaper. Ett drogfritt liv innebär att en stämpel som missbrukare, avtar och därmed ersätts de negativa egenskaperna med positiva. Detta är någonting som vi tydligt ser i våra informanters berättelser.

5.5 Idag är jag oskuld

Det sista tema som vi kom i kontakt med, var då vi samtalade med informanterna om deras syn på kön och sexualitet idag. Vi märkte att det fanns en komplexitet i deras beskrivningar. Genomgående var att det fanns en osäkerhet i deras sexualitet idag, då livet i missbruk präglade och skadat deras sexualitet. Det är någonting som de flesta förklarar att de jobbar på, för att kunna ha ett sexliv utan droger.

Det finns en osäkerhet i sexlivet där Magnus inte vill ta med sig sina erfarenheter från missbruket:

Jag känner mig som oskuld i sexlivet idag. Jag känner mig jätteosäker på mig själv i sängen, jag känner det. Jag vet inte riktigt hur jag ska göra för jag vill ju verkligen inte ta med mig det sexuella från missbruket in i min kärleksrelation som jag har idag. Alltså... förnedra kvinnorna och visa mig övermäktig i sängen liksom, det är ingenting jag vill ta med mig därför vet jag inte riktigt hur jag ska gå tillväga idag.

Magnus, 32 år.

Linda söker idag efter intimitet, närvaro och bejakad sexualitet:

Jag längtar efter att kunna ha den intimiteten att kunna vara närvarande liksom, att koppla ihop (pekar på hjärna och hjärta), det är ju det som är problemet. Att bejaka min sexualitet som kvinna, det är ju så söndrigt på något sätt. Jag känner ju att jag är ganska bortkopplad, jag vill våga vara kvar i känslan och möta personen, våga vara sårbar. Inte spela någon förväntad roll...

Linda, 39 år.

Magnus och Linda beskriver att de vill ha en ärlighet och närhet, där de inte spelar någon förväntad roll eller förnedrar den andra parten på något sätt. Vi ser att Linda uttrycker en osäkerhet och att det har funnits en avsaknad av emotionell närhet i det sexuella livet i missbruket, hjärnan har varit fränkopplad hjärtat. Vi tycker oss kunna utläsa en strävan efter att vara ärlig mot sig själv och att respektera sin partner för att inte återgå till det tidigare maniska sexlivet som flera informanter förknippar med något negativt. Vi ser det utifrån socialkonstruktivismen, liksom Wenneberg (2010) pekar på att de nu befinner sig i en ny verklighet, en verklighet där de inte är stämplade som missbrukare och avvikare från det samhälleliga normala. Därmed har det skapats en ny sanning, nya förväntningar och ny konstruktion av det sexuella livet. I samstämmighet med Mattsson (2010) då hon talar om konstruktioner och kategorier som kompass som människan använder för att förstå verkligheten med tillhörande sanning, så förstås vad som är förväntat och acceptabelt i kontexten. Det som tydligt framgår är även att det finns en upplevd problematik då informanterna har lämnat den avvikande subkulturen som gick under en negativ stämpel med tillhörande negativa sexuella referenser. Då de nu lagt undan drogerna, som tidigare kanske dämpat deras negativa känslor, beskriver informanterna att de nu måste våga möta känslor i samspel med andra, kanske främst i det sexuella samspelet. Våga visa sig sårbara och vara ärliga. Då Magnus talar om att han inte vill visa sig vara övermäktig i sängen, vilket han upplevde sig förväntats vara i missbruket, så uttrycker han en stor osäkerhet eftersom han inte vill förnedra kvinnan utan vill möta henne emotionellt och visa respekt. Vi kan här tydligt se den manliga överordningen i den hegemoni som Connell (1999) belyser, då Magnus befann sig i missbruket. Vi kan även se utifrån Wenneberg (2010) och Mattsson (2010) att informanterna övergått till en ny kontext och befinner sig i ett förändringsskede, som kanske kan ta tid att anpassa sig efter.

Utifrån Magnus citat tycker vi oss kunna utläsa en kontroll – och maktförlust som ger uttryck i en osäkerhet då hans tidigare roll har varit överordnad kvinnan i det sexuella. Vi tolkar det som att han tidigare inte kunnat möta kvinnan utan det kemiska självförtroendet han fick genom drogerna. I tidigare citat sa Magnus att det i missbruket handlade om att ”sätta på tjejen så hårt som möjligt”, vilket nu inte alls är relevant. Han beskriver sig själv idag inte vara en man som dämpar sina känslor med droger, utan idag är han en man som bejakar sina känslor och vill vara i ett samspel med andra människor, i detta fall kvinnan han har en relation med. Vidare kan vi se att hans bild av kvinnan har förändrats, även bilden på sig själv som man. Här kan vi se utifrån Hirdman (2003) att Magnus har frångått det genuskontrakt som han förhöll sig till i missbruket. De förväntningar som fanns på honom själv som man, är idag

omskrivna till något annat. Han uttrycker att han inte längre vill vara överordnad eller övermäktig kvinnan. Vi tolkar det vidare, utifrån Gagnon och Simon (1973;1986) som att det har skett en omskrivning av det sexuella skript som fanns i missbruket då hans tankar om sexualitet formades av omgivningen. De förväntningar som då var på en älskare, existerar inte idag. De rollförväntningarna som var aktuella då i det kulturella scenariot stämmer inte överens med hans interpersonella skript han har idag, det har alltså skett en omskrivning.

När vi frågade informanterna om deras beskrivning gällande kön i det numer drog fria livet, fick vi ett svar där de allra flesta pekade på samma sak. Deras syn på manligt, kvinnligt har definitivt ändrats från tiden i det aktiva missbruket. Det finns inte längre några specifika skillnader mellan könen, menar våra informanter. De verkar sträva efter att inte se människan som lika könsbunden som tidigare, utan till människan som dynamisk varelse.

De inre kvalitéerna eftersöks idag hos både män och kvinnor:

Idag tror jag att samma kriterier för kvinnligt är samma kriterier som för manligt. Mjuk och bestämd, om det behövs. Det handlar mer om de inre kvalitéerna än de höga klackarna.

Maggan, 53 år.

Tommy menar att det är viktigt att våga vara sig själv:

Idag handlar det om att våga vara svag och stark, våga vara sig själv vad det nu innebär. Manlighet, jag vet inte vad manlighet är idag.

Tommy, 66 år.

Det feminina i det maskulina är någonting som Linda förklarar som manligt:

Jag kan tycka att en man som är i kontakt med sin kvinnlighet, det feminina liksom, det kan jag tycka är manligt. Att samtidigt stå och raka sig framför spegeln men ändå vara mjuk. Det är även feminint att våga vara sårbar, våga vara nära och tro på att man duger.

Linda, 39 år.

Det manliga kan idag förklaras i termer av sårbarhet:

Det ska vara mer kvinnligt i det manliga, tycker jag. De ska inte ha den här tuffa... jag tycker det är tuffa människor som vågar visa sina känslor och vågar visa sig sårbara. Oavsett kvinna eller man.

Pekka, 48 år.

I citaten ovan kan vi utläsa ett gemensamt svar som tyder på att den tidigare bilden av mannen som överlägsen kvinnan, problematiseras. Detta kan vi se utifrån Connell (1999) då hon talar om att manlighet är i ständig rörelse. Manlighet konstrueras, förändras och återskapas beroende på den kulturella kontexten. Det manliga könet har varit överordnad kvinnan samtidigt som det har funnits, och finns, över- och underordningar inom det maskulina. Vi ser det som att det i missbrukarvärlden har varit männen som ständigt varit överordnade kvinnorna men att det nu har blivit mer jämställt mellan könen på den nya arenan. En arena, som Trulsson (2003, 2006) lyfter, där det finns en strävan och förändring mot en maktutjämning mellan könen. Samtidigt kan vi tycka oss se, likt Connell (1999), en osäkerhet hos männen i sin manlighet då de kanske upplever en underordnad position i förhållande till de män som inte varit i ett missbruk. Då de som missbrukare vistats i en stämplad avvikande subkultur där de i den kontexten funnit sin roll och säkerhet i de manliga attributen som var aktuella då, kanske det idag finns en osäkerhet i det manliga i den nya samhällliga acceptabla kontexten. Det finns andra värderingar om vad som anses manligt och kvinnligt samt vad som då ses som åtråvärt.

5.6 Sammanfattande kommentarer

Sammanfattningsvis kan vi se att våra informanter har gått in i en ny konstruktion med nya normer och könsuppfattningar. Flertal av de män och kvinnor vi intervjuat, beskrev att de starka stereotypa uppfattningarna kring kvinnligt och manligt idag ersatts av en strävan efter inre kvalitéer hos båda könen. Samtliga informanter efterlyser idag närhet, äkthet, närvaro och intimitet, då drogerna under lång tid har hämmat individernas kontakt med sina känslor. Drogerna fungerade inte enbart som dämpande av känslor utan vi kan se utifrån vårt resultat att droger kunde likställas med makt. Den som hade droger, oftast män, kunde få andra människor att göra saker som de kanske egentligen inte ville göra, enbart för att få drogen. Med drogens makt pekade många informanter på ett utnyttjande, där kvinnorna oftast utnyttjades sexuellt då de ville ha droger. Samtidigt fanns det en aspekt som tyder på att det var ett ömsesidigt maktspel då det handlade om droger och sex, där kvinnorna uttrycker att de var medvetna om hur de kunde få det de ville ha. Några kvinnliga informanter talar om denna medvetenhet som ett tänkbart sätt att försvara sig själva då de visste att de många gånger blev utnyttjade. Samtliga informanter talade om en intensitet i det sexuella i missbruket då de idag söker motsatsen; intimiteten.

De flesta av våra manliga informanter beskrev en längtan efter att bejaka sin kvinnlighet idag som kunde innebära att våga visa sig sårbar och vara i kontakt med sina känslor. Våra kvinnliga informanter förstärker denna uppfattning om vad som idag är manligt. De uttrycker att det manliga idag är en man som vågar visa sig sårbar och samtidigt kunna sätta gränser. Detta är någonting som de inte beskrev som aktuella attribut för manligt i missbruket då männen var tuffa, överlägsen kvinnan och kriminella. Det kvinnliga i missbruket var någonting som var svårtolkat hos både män och kvinnor. Kvinnorna beskrev det kvinnliga som manligt beteende för att klara sig i missbruksvärlden och de såg det feminina i form av höga klackar, korta kjolar och sexighet. Våra manliga informanter hade svårt att beskriva vad som var kvinnligt, men det var även de sexiga attributen som de pekade på samt att kvinnorna var "halvt om halvt män". Idag skildrar våra manliga informanter att kvinnligt idag är de inre

kvalitéer och att de har en stor respekt för kvinnor och deras förmåga till emotionell närvaro. Detta är någonting som även kvinnorna belyser och ser som styrkor i sig själva idag – att kvinnligt inte innebär att anspela på sex utan andra styrkor i form av att tro på sig själv och våga tro på att de duger.

Samtliga informanter beskriver sin relation till sig själv som i stort sett obefintlig i missbruket utan de dämpade sina känslor med droger och anpassade sig mer efter andra och den kontext de befann sig i. Det fanns även en strävan efter att agera och bete sig på ett ansett samhällsligt acceptabelt sätt. Det kunde vara att agera utifrån starkt könsstereotypa förväntningar där kvinnan skulle vara hemma och vänta på sin man. Det kunde även innebära att ha en partner utanför missbruksvärlden för att inte helt släppa den ”normala” världen. Det kan ses som ett sätt för informanterna att inte se sig själva som helt avvikande från samhället och det fungerade som en ambition efter att vara ”normal”. De beskrev en gränslös livsstil ju längre in i missbruket de kom och desto svårare var det att hålla kvar vid det ”normala”. Informanterna beskrev vidare att de hade en kemisk självkänsla som de idag tagit sig ur och de känner sig idag fria och börjar tycka om sig själva. Vi ser att samtliga informanters beskrivningar visar på ett resultat där den sociala kontexten har sanningar om verkligheten som de anpassat sig efter. De har gått från en kultur där det fanns en typ av könsuppfattningar och de har nu gått in i en ny kontext där uppfattningarna skiljer sig från den förra.

6. Slutdiskussion

Syftet med denna uppsats var att undersöka hur män och kvinnor som slutat missbruka narkotika, beskriver hur de uppfattade vad som ansågs vara manligt och kvinnligt i missbruket samt hur de ser på manligt och kvinnligt idag i det drogfria livet. Vi utformade frågeställningar som löd: *vilka föreställningar om kön beskriver kvinnor och män som levt i ett aktivt narkotikamissbruk som rådande i "missbruksvärlden"? Hur beskriver intervjupersonerna sin egen syn på kön och sexualitet "då" när de var i missbruk och "nu" när de lämnat missbruket?* Våra frågeställningar fick svar genom de kvalitativa intervjuerna, speglade genom valda teorier.

Vad fanns det för rådande föreställningar om kön i missbruksvärlden? Uppsatsen visade ett svar där de kvinnor och män vi intervjuat, belyser att det var en starkt mansdominerad hårdför arena. En arena som i stor utsträckning handlade om jakten efter drogen som i många fall innebar kriminalitet, prostitution och förnedring. Det maskulina i missbruksvärlden innebar att männen tog för sig av det de ville ha, de uppvisade ett tufft yttre och var i största allmänhet stökiga och försåg sig helst med större mängder knark. Desto mer innehav av droger ju större respekt vann mannen, vilket resulterade i en överordnad position. Kvinnorna beskriver att de drog på sig en manlig fasad för att överleva i det tuffa klimatet. Detta kunde innebära, som våra kvinnliga informanter beskrev det, att de tog för sig på den manliga arenan genom kriminalitet och tufft beteende. För att bejaka sin kvinnlighet fick det feminina ta sig uttryck i form av korta kjolar, höga klackar och att anspela på sex. De föreställningar som tyder på starkt stereotypa könsuppfattningar kring manligt och kvinnligt, beskrev informanterna vidare att kvinnorna förväntades vara hemma och ta hand om hushållet medan männen var ute och bröt och försåg hushållet med droger. Då en kvinna bröt mot den normativa uppfattningen genom att inte stanna hemma, utan försåg sig med droger på egen hand eller uppvisade kriminellt agerande, så ansågs hon inte vara en god kvinna. Männen beskriver kvinnorna då som att de påvisar ett felaktigt beteende då de var inne på männens arena.

Vi författare tycker oss se att resultatet visar på att de föreställningarna kring manligt och kvinnligt i missbruket, är liknande de normativa föreställningar som är i samhället i stort. Däremot är dessa föreställningar påtagligt förstärkta. Det är som att missbruksvärlden är majoritetssamhällets skrattpiegel där könsmaktordningen är uppskruvad och än mer förvriden i missbruksvärlden. Det beskrivs som en gränslös värld där ageranden, föreställningar och normer är förstärkta. Är det så att ytterligheterna för manligt och kvinnligt når sin kulmen i missbruksvärlden? Det blir paradoxalt då dessa normer är hämtade från majoritetssamhället och vi ställer oss då fråga – vad säger detta om oss? Vi författare ser att det idag diskuteras om ett jämställt samhälle som vill slå sig fri från stereotypa uppfattningar som bidrar till segregering, men då vi fått kliva in i missbruksvärlden ser vi det som att samhället har mycket kvar att lära. Kanske måste människan leva mer som den lär, eller utger sig för att lära gällande jämställdheten mellan kvinnor och män.

Något vi också noterade under arbetets gång är att samtliga informanter pekar på en ”intensitet” i missbruket. En intensitet som medfört en osäkerhet nu när de är drogfria. De förknippade intensitet med intimitet under pågående missbruk, vilket skiljer sig från idag då de associerar intimitet med relationer, närhet och äkthet till sig själva och andra. Då drogerna styrde känslorna så förklarar informanterna att de hade en bristande relation till sig själva och att det är någonting de jobbar med varje dag för att tycka om sig själva och även förlåta sig själva.

Utifrån våra informanternas berättelser har vi sett hur manligt och kvinnligt konstruerats och omkonstrueras beroende på sammanhang och interaktion. Centralt i deras beskrivningar kunde vi utläsa en kamp där drogen var det primära. I missbruket handlade det om känslor, ageranden, värderingar och föreställningar som var baserat på drogens inverkan. En jakt efter droger där informanterna beskriver att de gjorde vad som helst för att nå dem, något som de idag måste arbeta med då deras självkänsla tagit skada. Drogerna fungerade som dämpande och ett sätt att klara av att genomföra något som de egentligen kanske inte ville. Idag är det ett heltidsarbete att tycka om sig själv, acceptera vem de är samt förlåta sig själv och andra. Kan det vara så att de i subkulturen upplevde samma känsla av smärta, förnedring, utnyttjande och maktspel, men att de cementerade könsnormerna i missbruket var så pass starkt styrande att de inte vågade visa sig sårbara eller ifrågasätta normerna? Vi kan se att våra informanter idag kan se tillbaka på tiden i missbruket och kanske våga möta känslor som de då dämpade genom droger. Då de idag kan se tillbaka på missbruket med nyktra ögon, så förstår vi det som att de då anammade det maskulina men att de idag söker det feminina. Det eftersöks en ömsesidig respekt idag, något som de inte kunde se i missbruket nu när de ser tillbaka på den tiden.

Kan det vara så att missbruksvärlden medför att upprätthålla de traditionsbundna signalementen för manligt och kvinnligt? Vi menar utifrån resultatet av denna uppsats, då både männen och kvinnorna vi intervjuat fortsätter att reproducera konstruktionen av kön. Då de uttalat idag söker det feminina som står för sårbarhet, så särskiljer de mellan det manliga och kvinnliga istället för att se till det mänskliga. Samtidigt som de pekar på att de idag söker till de inre kvalitéer så finns det en tendens att de använder termer som står för femininiteter. Kanske finns det ett undermedvetet behov av att konstruera och kategorisera sin verklighet? Männen vill inte vara överordnad kvinnan som de uttryckte sig vara i missbruket. Däremot kan vi utläsa att det ändå finns tendens att upprätthålla könsmaktsordningen då männen kategoriserar kvinnligt med omsorgstagande egenskaper, vilket vi ser medför att isärhållandet mellan könen fortlöper.

Resultatet i uppsatsen visar på att missbrukare anses som avvikare från samhället och att det finns avvikare inom den subkulturen. Det som varit intressant att se är de likheter som männen och kvinnorna i undersökningen påvisar. De ger manligt och kvinnligt liknande innebörder i det aktiva drogmissbruket samt i det drogfria livet. Då var de alla ”tjackhoror” på ett eller annat sätt, de var torsk på drogen. Idag arbetar alla med att älska sig själv, hitta en ärlighet och närhet. På något sätt kan vi konstatera att, när människans kontext förändras ges utrymme för omtolkningar eller nytolkningar.

7. Förslag till vidare forskning

Under studiens gång har det väckts nya tankar och vi ser nya perspektiv kring vårt ämne. Det hade varit intressant att behålla samma område och informanter, men se till deras identitetsskapande eller föräldraskap, då detta är någonting som utgjort en stor del av den empiri vi avgränsat oss från. Då det framkommit att de genomgått en stor förändring i livet och en ny relation till dem själva, hade det varit intressant att se hur män och kvinnor som levt i ett aktivt missbruk strukturerar och kanske omarbetar sin identitet då de går in i en ny arena. Då de gått från den negativt stämplade subkulturen missbruksvärlden till den samhällsliga acceptabla drogfria världen. Liknande metod hade kunnat användas där även socialkonstruktivismen är applicerbar, vilket säkerligen gett ett spännande resultat.

8. Referenslista

Ambjörnsson, Fanny (2004). *I en klass för sig: genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Diss. Stockholm: Univ., 2004

Anderberg, Mats & Dahlberg, Mikael (2012). *Kartläggning av tungt narkotikamissbruk i Göteborg 2011: Metodrapport. 1*. Göteborg

Berg, Lars-Erik (2010). *Den sociala människan: Om den symboliska interaktionismen*. I: Månson, Per (red.) (2010). *Moderna samhällsteorier Traditioner, riktningar, teoretiker*. Stockholm: Norstedt

Braun, Virginia & Clarke, Victoria (2006). "Using thematic analysis in psychology" *Qualitative Research in Psychology*, 3: 77- 101

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber

Burr, Vivien (2003). *Social constructionism*. (2. ed.) London: Rutledge

Carle, Jan (2006). *Socialpsykologi: bakgrund, teorier och perspektiv*. Lund: Studentlitteratur

Connell, Raewyn (1999). *Maskuliniteter*. Göteborg: Daidalos

De los Reyes, Paulina & Mulinari, Diana (2005). *Intersektionalitet: kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*. 1. uppl. Malmö: Liber

Edling, Christofer & Liljeros, Fredrik (red.) (2010). *Ett delat samhälle: makt, intersektionalitet och social skiktning*. 1. uppl. Malmö: Liber

Gagnon, John H. & Simon, William (1973). *Sexual conduct: the social sources of human sexuality*. Chicago, III: Aldine Pub. Co.

Gagnon, John.H. & Simon, William (1986). "Sexual skript: Permanence and change". *Archives of sexual behavior*, 15: 2, 97-120.

Grönvik, Lars & Söder, Mårten (red.) (2008). *Bara funktionshindrad?: funktionshinder och intersektionalitet*. 1. uppl. Malmö: Gleerup

- Harding, Rachel & Hamilton, Paul (2009). "Working Girls: Abuse or Choice in Street-Level Sex Work? A Study of Homeless Women in Nottingham". *British Journal of Social Work*, 39: 1118–1137.
- Hilte, Mats (1996). *Avvikande beteende- en sociologisk introduktion*. Lund: Studentlitteratur
- Hirdman, Yvonne (2003). *Genus: om det stabila föränderliga former*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber
- Holmberg, Carin (2000). *Aspekter av kvinnosynen i missbruksbehandling: empiriska exempel och teoretiska funderingar*. Sköndal: Sköndalsinstitutet
- Kristiansen, Arne (2000). *Fri från narkotika: om kvinnor och män som varit narkotikamissbrukare*. [Ny utg.] Vaxholm: Bjuerner och Bruno
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Laanemets, Leili (2002). *Skapande av femininitet: om kvinnor i missbrukarbehandling*. Diss. Lund: Univ., 2002
- Lander, Ingrid (2003). *Den flygande maran: en studie om åtta narkotikabrukande kvinnor i Stockholm*. Diss. Stockholm: Univ., 2003
- Larsen, Ann Kristin (2009). *Metod helt enkelt: en introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. 1. uppl. Malmö: Gleerup
- Larsson, Sam, Lilja, John & Mannheimer, Katarina (red.) (2005). *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur
- Mattsson, Tina (2010). *Intersektionalitet i socialt arbete: teori, reflektion och praxis*. 1. uppl. Malmö: Gleerup
- Månsson, Sven-Axel. (2012). "Sexualitet som sexuellt meningsbärande handling". I: Plantin, Lars & Månsson, Sven-Axel (red.) (2012). *Sexualitetsstudier*. 1 uppl. Stockholm: Liber Malmö: Liber AB.
- Nilsson, Ingert & Heijbel, Claes (1985). *Sexualitet och missbruk*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Repstad, Pål (2005). *Sociologiska perspektiv i vård, omsorg och socialt arbete*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Sarnecki, Jerzy (2003). *Introduktion till kriminologi*. Lund: Studentlitteratur

Svenning, Conny (2003). *Metodboken: samhällsvetenskaplig metod och metodutveckling: klassiska och nya metoder i informationssamhället: källkritik på Internet*. 5., omarb. uppl. Eslöv: Lorentz

Taylor, Avril (1993). *Women drug users: an ethnography of a female injecting community*. Oxford: Clarendon Press

Thurén, Torsten (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. 2., omarb. uppl. Stockholm: Liber

Trost, Jan (1997). *Kvalitativa intervjuer*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Trulsson, Karin (2003). ”Manligt och kvinnligt i smältdegeln: om könets betydelse för missbruk”. *Nordisk alkohol- & narkotikatidskrift*. 2003(20):1, 5-19

Trulsson, Karin (2006). *Dans på lina: kvinna, mamma och missbrukare*. Stockholm: Carlsson

Ungmark, Inger (1992). *Kvinnor, brott, övervakning*. Diss. Linköping: Univ.

Wenneberg, Søren Barlebo (2010). *Socialkonstruktivism: positioner, problem och perspektiv*. 2. uppl. Malmö: Liber

Wibeck, Victoria (2010). *Fokusgrupper: om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. 2., uppdaterade och utök. uppl. Lund: Studentlitteratur

9. Bilaga 1 – Informationsbrev

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Hej,

Vi vill börja med att tacka dig för ditt deltagande i vår studie. Vi är studenter vid Göteborgs Universitet, socionomprogrammet termin 6. Du kommer med ditt deltagande att vara med i en forskningsintervju som kommer belysa olika områden inom femininitet och maskulinitet. Syftet med forskningen är att försöka förstå din subjektiva uppfattning och upplevelse av de normativa könsuppfattningarna av din tid i missbruket jämfört med din syn på samma fenomen idag. Ditt deltagande är på frivillig grund, vilket betyder att du närsomhelst kan avbryta ditt deltagande. Om det är någon fråga du inte vill besvara, respekterar vi detta och kommer inte tvinga dig. Vi kommer använda oss av bandinspelning under intervjun som endast vi som forskare kommer ha tillgång till och nyttjas endast till denna studie. Det inspelade materialet kommer att transkriberas och därefter raderas. Under hela arbetet är du anonym och kommer i uppsatsen ha fingerat namn. När en examinator godkänt uppsatsen kommer den arkiveras och publiceras digitalt.

Vid frågor, kontakta oss:

Nina Hakkarainen

nina.hakkarainen@hotmail.com

Julia Hagenlöf

juliahagenlof@hotmail.com

10. Bilaga 2 – Intervjuguide

Presentation

Namn?

Ålder?

Kön?

Sysselsättning?

Civilstatus?

Tiden i missbruk

När det började och hur?

Vilka droger?

Civilstatus?

Dåtid

Könsnormer

Vår uppsats handlar om hur man ser på kvinnligt och manligt i missbruksvärlden, vad är din bild av det? Fanns det typiskt normativa könsuppfattningar? Berätta gärna!

Vad var/vad vad inte acceptabelt beteende för de olika könen?

Hur förhöll du dig till det motsatta könet?

Vad skulle en kvinna respektive man ha för egenskaper för att vinna respekt enligt dig?

Sexualitet

Hur såg du på dig själv som sexuell varelse?

Hur såg du på det motsatta könet som sexuell varelse?

Hur såg du på HBTQ- personer?

Vad stod sexualitet för?

Intimitet/Relationer

Vad hade du för relation till dig själv som man/kvinna, partner, förälder, familjemedlem?

Hur vårdade du dina relationer?

Vad stod intimitet för och hur såg det ut?

Identitet

Vad identifierade du dig med? Förebilder? Vad ville du inte identifieras med?

Hur identifierade du dig som kvinna/man?

Hur tror du att andra uppfattade dig som man/kvinna?

Vad stod ordet respekt för? Vilka egenskaper hade en respektfull person? Berätta gärna!

Avslutningsvis beskriv hur du uppfattade dig själv med tre ord.

Nutid

Könsnormer

Du har varit drogfri nu ett tag och om du nu med egna ord ville berätta hur du numera upplever vardagen. Finns det i ditt liv idag några normativa könsuppfattningar?

Vad är manligt? Vad är kvinnligt?

Vad är acceptabelt för de olika könen?

Sexualitet

Hur ser du på dig själv idag som sexuell varelse?

Hur ser du på kvinnan respektive mannen som sexuell varelse?

Vad står sexualitet för idag?

Finns det några skillnader i din uppfattning idag, jämfört med din tid i missbruket?
Berätta gärna!

Intimitet/Relationer

Vad representerar intimitet för dig idag?

Vad har du för relationer i ditt liv i dag?

Är relationen till dig själv annorlunda idag?

Identitet

Vad identifierar du dig med idag?

Hur identifierar du dig som kvinna/man?

Har respekt samma innebörd idag, som då?

Avslutningsvis, skulle du kunna beskriva hur du uppfattar dig själv i dag med tre ord?